

SIMON SCARROW

SRDCE Z KAMENE

Staré přátelství pod tlakem války

SRDCE Z KAMENE

SIMON
SCARROW
SRDCE
Z KAMENE

Přeložil Václav Viták

Všechny postavy v této knize kromě všeobecně známých historických osobností jsou fiktivní a jakákoli podobnost s reálnými lidmi ať žijícími, či již mrtvými je čistě náhodná.

Vydalo nakladatelství BB/art s.r.o. v roce 2016

Bořivojova 75, Praha 3

Copyright © 2015 Simon Scarrow

Map © 2015 John Gilkes

All rights reserved.

Z anglického originálu *Hearts of Stone*

(First published by Headline Publishing Group, London, 2015)

přeložil © 2016 Václav Viták

Redakce textu: Jiří Pacek

Jazyková korektura: Ivo Podskalský

První elektronické vydání v českém jazyce

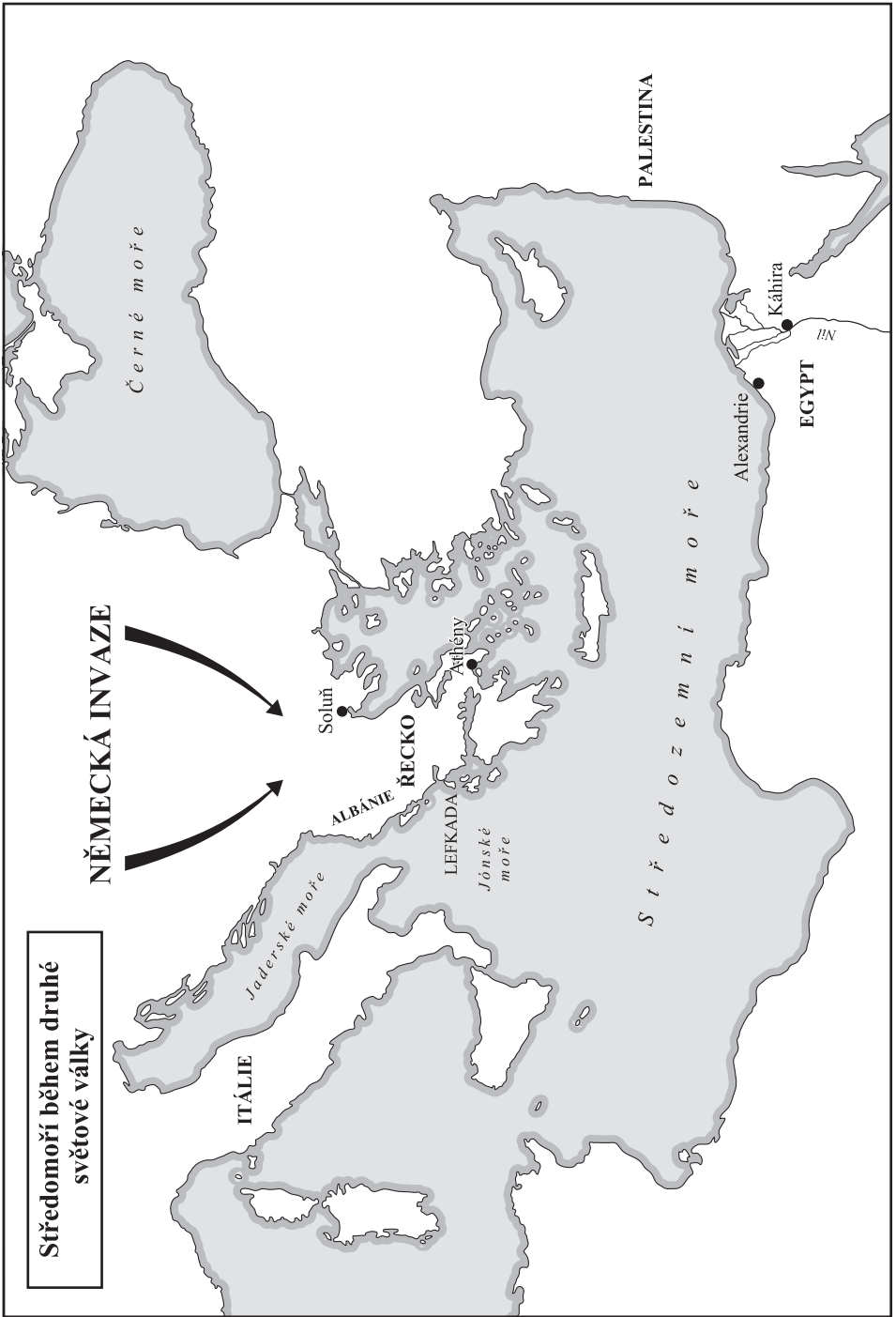
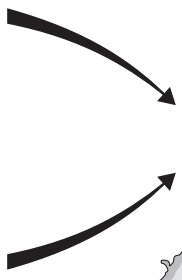
ISBN 978-80-7507-868-1 (pdf)

OBSAH

Mapa Středomoří během druhé světové války	6
Mapa ostrova Lefkada	7
Hlavní postavy	9
Srdce z kamene	11
Autorova poznámka	361

Středomoří během druhé světové války

NĚMECKÁ INVAZE

Řecký ostrov Lefkada

*Jónské
moře*

Lefkada

**místo archeologických
vykopávek**

Nydri

Sivota

MEGANISSI

jeskyně

HLAVNÍ POSTAVY

Lefkada 1938

Dr. Karl Muller, vedoucí archeologických vykopávek na Lefkadě prováděných berlínskou Humboldtovou univerzitou

Peter Muller, jeho syn

Heinrich Steiner, postgraduální asistent dr. Mullera

inspektor Demetrios Thesskudis, policejní velitel na Lefkadě

Rosa Thesskudisová, jeho žena

Eleni Thesskudisová, jeho dcera

Spyridon Kataridis, básník žijící na Lefkadě

Andreas Kataridis, jeho syn

Jannis Stavakis, místní rybář

Současnost

Anna Thesskudisová, učitelka dějepisu a dcera

Marity Hardyové-Thesskudisové, učitelky v důchodu, jež žije v Norwichi a je dcerou Eleni Thesskudisové

Dieter Muller, doktorand a vnuk Petera Mullera

Lefkada během druhé světové války

Na palubě *Papanikolisu*, ponorky *Královského řeckého loďstva*

major Jatridis, kapitán ponorky *Papanikolis*

poručík Pilotis, první důstojník na *Papanikolisu*

hlavní mechanik Markinis

praporčík Stakiseru

námořník Appellios

námořník Papadakis

Káhira

plukovník Huntley, velitel káhirského oddělení Sekce zvláštních operací SZO

Patrick Leigh Fermor, armádní důstojník, kterého záhy zverbuje SZO

William Moss, důstojník podstupující výcvik v SZO

Okupace ostrova Lefkada

Michaelis, kapetan jedné odbojářské skupiny

Petros, kapetan další odbojářské skupiny

Oberstleutnant Salminger, velitel německé posádky na Lefkadě

PROLOG

Lefkada září 1938

Spoušť cvakla, Karl Muller sklonil fotoaparát a usmál se na tři teenagery, dva chlapce a jednu dívku, kteří seděli na lavici. Odkáshal si a pak řekl řecky:

„Tak, a je to hotové.“

Zatímco vkládal svou leiku zpátky do koženého pouzdra, tři mladí vstali a přešli ke stolu, na němž ležely nejčerstvější nálezy z archeologických vykopávek. Muller měl už jen jediného asistenta, postgraduálního studenta z Humboldtovy univerzity, který s ním ještě pracoval na Lefkadě. Všichni ostatní si již sbalili věci a odcestovali domů na pokyn vedoucího katedry. Pokud Muller věděl, stejně dopadly dvě další expedice na Jónských ostrovech i ostatní archeologické týmy po celém Středomoří. Všem stejně jako jemu nařídili zanechat veškerých prací a vrátit se domů, a to kvůli zhoršující se mezinárodní situaci. Muller odjezd odkládal tak dlouho, jak jen bylo možné. Podvolil se až poté, co z Berlína dostal telegram se sdělením, že buď splní příslušný příkaz, nebo bude čelit následkům.

Přemýšlel o telegramu a současně s obavami pohlédl na svého syna. Peter byl na svých šestnáct vysoký a člověk klidně mohl mít za to, že je mu o několik let více. Měl štíhlou postavu, zatím bez velké svalové hmoty, a proto vypadal trochu křehce. Brýle, které nosil, jako by tento fakt ještě více zdůrazňovaly. Muller si povzdechl. Syn byl to jediné, co mu na světě zbylo poté, co mu před několika lety zemřela žena. Měl o svého chlapce strach. Peter si fascinovaně prohlížel nejčerstvější nálezy odkryté během vykopávek. V lepším světě by mu bylo dovoleno, aby se řídil srdcem a stejně jako otec se věnoval archeologii. Svět byl však takový, jaký byl, a dominovali mu mocní vládcí s bezohlednými názory a jejich poslušní

nohsledi. Hrozili válkou, a pokud by se naplnilo jejich přání, byl by Peter vtažen do jejího nebezpečného náručí. Muller sloužil na západní frontě během prvního velkého konfliktu tohoto století a nemohl zapomenout na jeho hrůzy. Modlil se, aby jeho chlapec s miliony dalších nemusel sdílet stejný osud jako předchozí generace.

Pak se k němu plaše přiblížila dívka a sledovala, jak balí fotoaparát. Obrátil se k ní s vřelým úsměvem. „Co pro tebe mohu udělat, Eleni?“

„*Herr Doktor Muller*,“ oslovila ho jeho německým titulem a pokračovala německy, byť s pauzami, jak ji to naučil Peter. „Ta fotka, co jste dělal. Je možné... Mohla bych dostat jednu pro sebe?“

Přikývl. „Samozřejmě. Postarám se o to, až se vrátím do Lefkady a vyvolám film.“

Eleni Thesskudisová se zářivě usmála a bělostný chrup jí přitom pěkně kontrastoval s olivovou pletí oválné tváře s hnědýma očima a dlouhými černými vlasy, jež ji rámovaly. Hezká holka, pomyslel si Muller. Chápal, proč ji Peter začal mít rád. Bylo zjevné, že kluk je tou dívkou unesen, i když to před otcem odmítal přiznat a své city zapíral rozpačitě, ale také neoblomně, jak to teenageři obvykle dělají.

„Děkuji, doktore Mullere. Jste moc laskav.“

„Ty víš moc dobře, jak okouzlit muže, aby dělali, co si přeješ, vid?“ poškádlil ji trochu. Eleni se usmála, zavrtěla hlavou a pak se otočila a šla znovu ke svým kamarádům, kteří se nakláněli nad nejbližším stolem. Peter ukazoval na střeš nádoby, na němž se dosud zachovalo jemně tvarované držadlo, a vysvětloval Andreasovi nějaký detail. Kdykoli se přitom podíval na řeckého mladíka, odráželo se mu od skel brýlí slunce. Muller obrátil pozornost ke svému postgraduálnímu studentovi sedícímu u vedlejšího stolu a odkašlal si.

„Heinrichu!“

Heinrich Steiner otočil hlavu s pečlivě učesanými hnědými vlasy. Košili a šortky měl propocené a pokryté prachem. Muller ale věděl, že Steiner okamžitě po návratu do Lefkady toto oblečení shodí, převlékne se jako vždy do úpravných flanelových kalhot a bílé košile s tím ubohým partajním odznakem připevněným ke kapsičce. Muller přistoupil k druhé straně stolu, za kterým seděl jeho asistent.

„Už jsi dokončil katalogizaci dnešních nálezů?“

„Téměř, *Herr Doktor*. Ještě dvě položky a je to.“

„Dobře. Pak je založ a vrať se do vily. Jakmile narazíš na předáka, řekni

mu, že chci, aby se tohle všechno zítra ráno zapakovalo jako první. Nálezy půjdou do skladu v Lefkadě. Stejně tak naše vybavení.“

Doktorand nadzdvihl obočí. „Všechno necháme tady? Nic neodvezeme?“

„Co jiného můžeme dělat?“ pokrčil rameny Muller. „Univerzita chce, abychom se ihned vrátili domů. Až budu zpátky v Berlíně, musím se pokusit nějak zajistit odvoz našich nálezů odsud.“

Doktorand přikývl, vrátil se ke svému zápisníku a pokračoval v zanášení údajů o posledních položkách, které mu ještě zbývaly na stole. Muller se znovu otočil k trojici teenagerů.

„Vy tři můžete jet s Heinrichem. Odveze vás zpátky do Lefkady. Já za vámi přijedu vozem.“

„Ty tu zůstáváš?“ zeptal se Peter a trochu se zamračil. „Andreasův otec nás ale všechny pozval dneska na večeři.“

„Dorazím tam. Nechtěl bych pana Kataridise zklamat. Musím ale ještě zařídit pár věcí, než opustím tohle archeologické naleziště.“ Našpulil rty a rozhlédl se kolem po malém údolí obklopeném strmými kopci. „Než to tady definitivně opustím.“

„Zase se sem vrátíš, tati, jakmile ty problémy skončí.“

Muller poklepal syna po zádech. „Ano, samozřejmě že ano a ty taky, pokud budeš chtít.“

Peter se zazubil. „Zkus mi v tom zabránit! Navíc by mi příliš scházeli moji přátelé.“ Mávl na druhého mladíka a dívku a znovu začal mluvit řecky. „Můj otec říká, že se vrátíme, až se svět zase umoudří.“

„Dobře!“ Andreas se usmál, což dělal vzácně. Vzápětí se ale trochu zakabonil, když viděl, jak Eleni něžně stiskla německému chlapci paži. Pak pokračoval s lehkou ironií v hlase: „Budeme se na vás těšit. Určitě budeme téměř k smrti unuděni faktem, že tu nemáme nikoho, kdo by nám dokázal vysvětlit naši vlastní historii do tak fascinujících a nekonečných podrobností.“

Peter navenek smutně zakroutil hlavou. „Jsem civilizovaný člověk, který se ocitl mezi barbary...“

„Dost toho škádlení, nerozumná mládeži!“ Muller je přerušil, neboť jeho asistent dokončil práci. Prudce zavřel zápisník a vstal z lavice. „Jděte s Heinrichem. Hned.“

Z jeho hlasu jasně zaznívala netrpělivost. Peter se proto se svými přáteli otočil a šel od stolů s nálezy k pěšině, která vedla ven z údolíčka směrem k táboru, v němž členové expedice žili, když nebyli v domě v Lefkadě

pronajatém univerzitou pro jejich potřeby. Stany, táborová lůžka i kamna se přidají k ostatnímu vybavení a uloží se ve skladu, v němž budou čekat na návrat archeologů. Muller pozoroval odcházející skupinku, dokud se mu neztratila z dohledu. Pak čekal ještě několik minut, než uslyšel chrčení startujícího nákladního vozu. Řazení zaskřípalo, motor zavyl, jak Heinrich sešlápl plynový pedál, a vozidlo se s rachotem rozjelo po nerovné, hrbolaté cestě.

Po chvíli zvuk motoru odumřel v dáli a rozhostilo se ticho. Jakmile se to stalo, Muller se rozhlédl po údolíčku. Všude byl klid. Žádná známka života. Rázně vykročil a šel kolem oblasti hlavních výkopů a jejich kolíků, mezi nimiž byly pevně napjaté dlouhé šňůry vyznačující každou odkrývanou sekci. Část základů velké stavby, kterou objevili, ležela metr pod úrovní okolního terénu. Poslední dva roky pracovali s mravenčí pílí na jejich obnažení. Teď měli toto místo opustit, nechat je, aby se vrátilo zpět přírodě, jestliže se evropské velmoci rozhodnou na sebe zase vrhnout.

Muller nechal za zády hlavní archeologické naleziště a pokračoval dál porostem křovin a zakrslých středomořských dubů k nedalekému útesu. Když se vynořil z řídkého lesíku, zastavil se, rozhlížel a poslouchal, aby se ujistil, že je opravdu sám. Poté se uspokojen vydal kolem jednoho trnitého hlodáše úzkou stezkou nahoru a šplhal po ní na útes. Výstup nebyl těžký, protože všude bylo dost prohlubní a výstupků poskytujících oporu pro ruce nebo chodidla. Po pěti metrech se dostal ke skalní lavici, jež se v mírném úhlu zvedala směrem k velkému výstupku čnicímu hrdě z útesu. Pokud člověk nebyl dostatečně blízko, tak se mu zdálo, že skála je jeho přirozenou součástí. Muller se ve skutečnosti odvážil do těchto míst teprve před týdnem, když hledal nějaké vysoko položené místo, z kterého by mohl pořídit snímky, na nichž by bylo celé jeho archeologické naleziště. Právě tehdy si však všiml geologické zvláštnosti výstupku, a vyšplhal proto k němu nahoru, aby ho prozkoumal zblízka.

Muller ztěžka dýchal námahou spojenou s výstupem a postupoval po lavici nahoru, dokud neuviděl temný otvor, jenž se skrýval před lidskými zraky za výstupkem. Srdce se mu rozbušilo vzrušením, když se k němu blížil. Z ústí jeskyně na něj dýchl chlad a on se zimomřivě roztrásl. Zadržel dech, hluboko se předklonil a protáhl se dovnitř.

Světlo pronikalo jen na kraj jeskyně, protože se dovnitř nemohly dostat žádné přímé sluneční paprsky. Muller vytáhl z kapsy baterku a rozsvítil. Temnotu okamžitě proťal ostrý kužel světla směřující do zadní části chlad-

ných, vlhkých útroch jeskyně. Vzduch uvnitř byl zatuchlý, pod podrážkami bot mu skřípal drobný štěrk. Cítil, že mu krev vzrušením koluje v žilách takovým tempem, jaké snad ještě nezažil. Pociťoval ale také hořké zklamání. Tady se nacházel velkolepý archeologický objev jeho doby, on toho však navzdory této skutečnosti nemohl využít. Kéž by měl více času, trochu více času, aby mohl jeskyni odpovídajícím způsobem prozkoumat a odhalit všechna její tajemství.

Muller pomalu postupoval do zadní části jeskyně, jak už to udělal několikrát. Její hrubě opracovaný povrch se zde měnil v hladký. Dva sloupy vytesané do skály rámovaly mocný kamenný blok, který se nevyznačoval ničím významným kromě krátkého nápisu vyrytého do jeho povrchu. Bylo to dílo kameníka, který zemřel někdy před téměř třemi tisíci lety, ale zachovalo se v tak dokonalém stavu, jako by je někdo vytvořil teprve včera. Muller naklonil baterku, aby světlo dopadalo pod úhlem, a slova na kamenném bloku začala být proto jasně čitelná. Bylo zcela evidentní, o jaký epitaf jde a kdo ho nechal napsat. Muller sám sobě slíbil, že mu tento objev vynese uznání ve vědeckém světě. Svět bude navždy spojovat jeho jméno s tímto místem a s poklady uloženými v temnotě za touto kamennou stěnou.

KAPITOLA PRVNÍ

Listopad 2013 Kent

„Proč to musím dělat, slečno?“ Anna právě procházela mezi lavicemi deváté třídy zpět ke katedře, když uslyšela ten hlas a otočila se směrem ke studentovi, který promluvil. Jamie Gould na ni upřeně hleděl s tázavým výrazem v tváři. Uvědomovala si, že několik dalších žáků zvedlo hlavy od svých testů, aby sledovali, jak zareaguje. Anna znala tuto třídu velmi dobře, a proto věděla, kteří studenti v ní jsou problematictí a kteří jednoduše nestíhají. Jamie patřil k těm prvním. Okamžitě se měla na pozor.

Tiše si odkašlala. „Dělat přesně co, Jamie?“

„Tohle.“ Jamie kývl směrem k písemce a tmavé vlnité vlasy se mu přitom na okamžik hedvábně zaleskly. Byl to nepopíratelně hezký kluk a Anna věděla, že mnoha dívkám ve třídě se velmi líbí. Bohužel mezi ně patřila i Amelia Lawrenceová, pracovitá, nadaná studentka, která by určitě mohla maturovat na výbornou z dějepisu, pokud by si tento předmět vybrala. Anna si velmi přála, aby se tak stalo. Měla k Amelii přirozený ochránářský vztah, jak to bývá u profesorek, které doufají, že některá jejich svěřenkyně bude pokračovat ve studiích a vybuduje si slušnou kariéru, aniž by jí v tom zabránily děti, milenci nebo nedej Bože manželé či životní partneři, jako Jamie Gould.

„Tato písemka je součástí závěrečného hodnocení, Jamie,“ odpověděla trpělivě. „Máš odpovědět na otázky v testu, abych věděla, jak mnoho ses z tohoto předmětu naučil.“

„Ale vždyť je to hrozná otrava, slečno.“

Anna se usmála. „Neexistuje žádná záruka, že tě bude bavit všechno, co se ve škole učíš. Něco je prostě jenom důležité. Jsem si jistá, Jamie, že bys to věděl, pokud bys tomu předmětu věnoval plnou pozornost.“

Ve třídě to zašumělo a Anna viděla nepřátelský výraz v Jamieho očích. Okamžitě zalitovala, že ho tak setřela. Pohrdala pedagogy, kterým se líbilo, když mohli nějakého studenta ostře usadit. Jako by bylo něco záslužného na ponižování mladší, méně vzdělané a zkušené lidské bytosti. Přesto se však právě zachovala úplně stejně, a udělala to téměř instinktivně. Pro tohle není žádná omluva, kárala sama sebe.

„Proč bych tomu měl věnovat pozornost, slečno?“ Jamie položil své kuličkové pero s hlasitým klepnutím na lavici, pohodlně se usadil v židli a natáhl nohy dopředu. „Dějepis je nudný. Nemá žádný smysl. Proč nás nutíte učit se tyhle věci? Jakmile vypadnu z tohoto smetišťe, nebudou mi k ničemu.“

Už aby to bylo, můj drahý Jamie. Anna přistoupila k lavici, v níž Jamie seděl s pěti dalšími studenty, pečlivě vybranými, aby mu dávali vzor, jako kdyby jejich pracovní morálka mohla být nakažlivá. Udržovala dál neutrální výraz, i když se jí Jamie vzdorovitě díval do očí, a rychle se snažila rozhodnout, jak si poradit s tímto posledním útokem na její autoritu.

„Ale, ale, tolik otázek najednou. Kde bych měla začít?“

„To byste měla vědět vy, slečno. Vy učíte historii,“ odpověděl jí Jamie a podíval se po ostatních ve třídě, protože někteří jeho spolužáci se nervózně zasmáli. Další se zájmem sledovali, jak jeho střet s profesorkou dopadne. Anna si všimla, že Amelia, která se dívala na Jamieho, se pousmála. Bylo to sice bezmyšlenkovité, nevýznamné gesto, Anny se přesto velmi dotklo. Obrátila se zpátky ke klukovi s ledovým výrazem ve tváři.

„Ano, jsem učitelka, a mám v popisu práce snažit se tě něco naučit. Pro tvoje dobro, Jamie. Čím chceš být, až odsud odejdeš?“

„Chci dělat něco zajímavého, něco dobře placeného. Rozhodně ne učit.“ Na chvíli se zarazil. „To je otrava,“ dodal pak.

„Chápu. Takže učit je otrava, říkáš?“ Anně se na rty drala spousta odpovědí. Tou první by bylo říci tomuhle drzému teenagerovi, že se svými současnými výsledky opustí školu s ubohou kvalifikací, která bude spíše jen dokladem o docházce než maturitou, a nechat ho, aby si na vlastní kůži okusil, kam to za současné recese s takovými výsledky dotáhne. Právě takové zkratové reakci se ale potřebovala vyhnout. Měla také chuť začít vysvětlovat, jaký význam má vzdělání, proč je tak důležité pro Jamieho i pro každého jiného. Jak tvoří základ všeho, díky čemu je možný civilizovaný život. Nakonec se však rozhodla, že bude nejlepší omezit se na konkrétnější argument.

„Říkáš, že historie je nudná.“

„Ano, nudná,“ přikývl Jamie. „Jsou to jen věci, které se už staly a dávno. Nemůžeme je změnit. Nic pro mě neznamenají a pro nikoho, kdo je teď na světě. Nemělo by být naší povinností tratit čas s tímhle harampádím,“ řekl a zapíchl prst do svého testu. Anna viděla, že do částí vyhrazených na odpovědi naškrábal sotva pár slov, zato na jeden okraj přidělal nějakou malůvku.

Anna se podívala klukovi přímo do očí a spatřila v nich ono zvláštní nepřátelství k učitelkám, s nímž se setkala během pěti let své pedagogické praxe u mnoha chlapců. Snažila se je ignorovat, když formulovala odpověď.

„Nemůžu v žádném případě sdílet tvůj názor, Jamie. Pro mě historie není vůbec nudná. Rozhodně ne. Dějiny jsou jako velký příběh a vysvětlují vše. Říkají nám, proč jsou věci takové, jaké jsou. Z tohoto důvodu je historie důležitá pro nás všechny. Dokonce i pro tebe, Jamie. Je součástí mé práce přimět tě, abys tohle pochopil.“

„Nemůžete mě k tomu přimět.“ Jamie mlaskl jazykem. „Nemůžete mě nutit, abych dělal, co chcete vy. Jestliže nechci dělat historii, tak nemáte žádné právo mě k tomu nutit. Proč se nemůžu učit něco rozumného? Něco takového, co mi pomůže sehnat pořádnou práci?“ V očích měl nyní nebezpečný výraz. Zvedal hlas a přitom se nakláněl dopředu. „O čem tohle všechno má být?“ ptal se agresivně a současně zvedl svůj test a mával jím Anně před očima. „Spousta idiotských otázek o nějakém mostě, který se zřítíl v Great Yarmouthu před více než sto lety. Jaký to má smysl?“

Anna cítila, jak se jí rozbušilo srdce, když ji ten kluk vyzval. Kromě toho se dostavil známý nepříjemný pocit v žaludku. Po pravdě řečeno, sdílela jeho nechuť k testům tohoto typu, v nichž se muselo pracovat s únavným starým vyhodnocováním primárních a sekundárních zdrojů. Vedoucí kabinetu humanitních věd na její škole ale na takovém přístupu trval. Bylo depresivní sledovat každý rok studenty, jak se propracovávají testy v barevných složkách rozlišených podle obtížnosti.

Anna se snažila své hodiny přizpůsobit tak, aby se s nimi trochu podělila o svou vášeň pro historii, až na několik málo výjimek to však pro většinu z nich byla sisyfovská práce. Toužila říci Jamiemu, že má na tyhle písemky stejný názor jako on. Chtěla mu vyprávět o velkých příbězích, které plní stránky dějin, mluvit o osobnostech, ať již hrdinech nebo zloduších, kteří proti sobě bojovali, nebo o lidech, kteří odvážně zastávali principiální a osvědčené postoje. Přála si s Jamiem sdílet velké lekce, které dává

minulost. Vzpomněla si na krátký citát, napsaný na katalogovém lístku, který si připíchla nad počítač u svého malého stolu ve sborovně: „Ti, kdo nestudují historii, jsou odsouzeni k tomu, aby ji znovu opakovali. Ti, kdo ji však studují, jsou odsouzeni k tomu, aby bezmocně přihlíželi, jak ji všichni ostatní opakují...“ Dala si lístek s citátem na přepážku nad stolem, aby jí každý den připomínal, proč se rozhodla vyučovat tento předmět. Jednoho dne si snad bude dějepisu cenit dost lidí, aby přerušili tento cyklus. Do té doby musí svádět boj s Jamiem a jemu podobnými.

Náhle postřehla nějaký pohyb, rychle se podívala a přistihla Lucy, silně nalíčenou blondatou dívku, jak gestikuluje směrem k hodinám nad bílou školní tabulí a jednou rukou naznačuje otáčení hodinové ručičky. Jamie ji viděl také, všiml si, že ta komunikace neunikla ani jeho profesorce, a vzdorovitě se pousmál.

Takhle to tedy je, pomyslela si Anna. Známa hra, jak vtáhnout učitele do debaty, kvůli níž utíká čas, až nakonec zazní zvonek a je po hodině. Měla na sebe vztek, že na ten trik naletěla. Pomalu se zhluboka nadechovala. Tyhle věci patří k mému povolání, říkala si v duchu. Nakonec se to vyrovná. Budou lepší hodiny, při nichž se Jamie spokojí s tím, že se bude jen tiše nudit a nebude rušit. Nebo možná bude mít zase další neomluvenou absenci, což by bylo ještě lepší. Naklonila se k němu a promluvila klidným hlasem.

„Jamie, tomu testu jednoduše neunikneš. Takže bys toho měl raději využít ke svému prospěchu. Dopiš tu písemku a už nenarušuj hodinu, rozumíš?“

Anna v okamžiku, kdy to říkala, v duchu téměř nadskočila při pomýšlení, že ji přiměl k tomuto prohlášení. Ano, narušil výuku. To byl jeho úspěch, plytká odměna v jeho neutuchajícím boji proti autoritám, který ho nakonec semele. Ten malý idiot se teď navíc zubil.

Anna se odvrátila od jeho lavice, šla zpátky ke katedře a přitom se rychle podívala na hodiny.

„Ještě máme deset minut. Už nechci slyšet žádné řeči. Dokončete své testy. Ti z vás, kteří budou hotoví, je můžou odevzdat na konci hodiny. Ostatní je dokončí jako domácí úkol a zítra ráno mi je okamžitě přinesou. Smiřte se s tím.“

Jamie chvíli nedělal vůbec nic, jen na ni vzdorovitě zíral. Pak pokrčil rameny, vzal z lavice svou propisku a začal s ní dělat malé krouživé pohyby. Anna zvažovala, zda s ním má jít znovu do konfrontace a nařídít mu, aby dělal to, co řekla. Uvědomila si však, že by tím došlo jen k dalšímu narušení hodiny a ostatní ve třídě by stihli ještě méně ze svého testu.

Když se ozvalo pronikavé zvonění školního zvonku oznamující polední přestávku, přijala je s úlevou. Než však mohla cokoli říci, ozval se obvyklý hluk, jak studenti sahalí pro svoje tašky a odkládali psací potřeby.

„Dokončené testy na katedru. Zbytek očekávám hned zítra ráno ve své příhrádce.“ Anna musela zvýšit hlas, aby překřičela rámus způsobený skřípáním židlí chvatně odsunovaných po odřeném linoleu a narážením bot i tašek do kovových nohou lavic. Jamie a většina ostatních se hnali ke dveřím. Jen hrstka studentů mířila ke katedře a spěšně pokládala své testy na kraj katedry, kde z nich vznikla neurovnaná hromádka. Amelia odcházela jako poslední. Když odevzdávala svůj test, v němž byla u každé otázky krasopisná a kompletní odpověď, rychle se pousmála. Něco v jejím úsměvu říkalo, že cítí rozpaky kvůli tomu, co se stalo její profesorce. Anna lehce přikývla, aby s ní sdílela tento okamžik vzájemného porozumění.

Vzápětí byla Amelia pryč a Anna zůstala ve třídě sama. Kladla si otázku, proč dělá tolika dětem potíže sdílet s ní vášeň pro historii. Bylo samo o sobě dost těžké bojovat se systémem, který se snažil dějepis marginalizovat a místo něj dávat prostor předmětům představujícím „praktické znalosti“. Ještě horší bylo, když politici využívali historie k tomu, aby prosazovali nějakou vlasteneckou ideologii nebo aby zvýšili povědomí veřejnosti o jakémkoli současném společenském problému, kvůli němuž se přeli s pokrokovějšími členy parlamentu. Někdy se zdálo, že nikdo nemiluje historii právě proto, že má cenu se jí věnovat.

Anna otevřela oči, vstala a shrnula hotové testy dohromady na nízkou hromádku. Pak se zarazila. Na lavici, ve které seděl Jamie, ležel stále arch papíru. S povzdechem přešla třídu a zvedla ho. Na papíře byly úhlopříčně napsány dvě řádky: „Dějepis by se měl jmenovat zkrvený dějepis.“ Kolem nich byla série kudrlinek nakreslených propiskou.

Anna zakroutila hlavou a chvilku uvažovala, že záležitost nahlásí řediteli, aby proti Jamiemu zakročil.

„Co by to mělo za smysl,“ ptala se však tiše sama sebe. Přidala arch zesponu k ostatním testům, které držela, a otočila se, aby vyšla ze třídy. Poté se chodbou vydala do sborovny. Když otevřela její dveře, měla před sebou obraz, jenž jí byl stejně známý jako obývací pokoj malého řadového domku, který měla pronajaty. V mnoha ohledech možná známější. Uvnitř byli stejní lidé jako vždycky, seděli na stejných místech, otvírali své obvyklé plastové krabičky a vyndávali z nich sendviče, ovoce a chipsy. Od

kuchyňského koutu, kam si členové pedagogického sboru dávali hrnky, se táhla ostrá vůně espresa. Pár tváří se zvedlo a krátce pokývlo na pozdrav.

Anna pokračovala dál do úzké místnosti lemované pracovními kójemi. Jednu z nich jí narychlo přidělili, když nastoupila jako nová profesorka, a víc se o ni nikdo nestaral. Anna proto kóji již považovala za své trvalé místo. Položila testy na polici nad psacím stolem zavaleným různými materiály a posadila se. Školní IT technik nahradil obvyklý spořič obrázovky obrázkem kresleného krbu obklopeného cesmínou a vánočními ponožkami, na jehož římse tikaly digitální hodiny a odpočítávaly sekundy zbývající do začátku vánočních prázdnin.

Anna pohnula myší a obrázek zmizel. Pak posunula kurzor na příkazovou řádku, aby se přilogovala. Když natukala svou e-mailovou adresu a heslo, vyskočila složka s jejími programy a aplikacemi. Přesunula kurzor na Facebook a dvakrát klikla. Objevilo se známé modré logo a pod ním rozvinovací menu. Rychle prošla nové zprávy. Byl to obvyklý soubor upozornění, reklam nebo nabídek, aby se připojila k nějaké hře nebo luštila nějaký kvíz. Anna je pročetla bez zájmu a potom obrátila pozornost ke třem červeným ikonám nahoře. Dva přátelé přátel chtěli navázat kontakt. Klikla na tlačítko „nyní ne“ a přešla ke zprávám. Byla v nich jedna nová položka od někoho jménem Dieter Muller, které jí nebylo povědomé. Otevřela sdělení s neurčitým pocitem zvědavosti.

> Patří tento účet na Facebooku Anně Thesskudisové, dceři Marity Thesskudisové, vnučce Eleni Carsonové (rozené Thesskudisové)?

Anna byla překvapená. Neznala nikoho, kdo by se jmenoval Dieter Muller, a zneklidnilo ji, že zřejmě ví něco o její rodině. Zakroužila prsty nad klávesnicí a vzápětí napsala rychle odpověď.

> Kdo se ptá a proč?

KAPITOLA DRUHÁ

Jakmile Anna odeslala odpověď, přešla na hlavní zpravodajskou stránku stanice BBC a přečetla hlavní titulky. Poté se vrátila do sborovny a udělala si kávu. Silnou, černou a sladkou, přesně takovou, jakou vždycky dělávala její matka. Po řeckém způsobu. S hrnkem se vrátila do své kóje, postavila ho na stůl a znovu se podívala na Facebook. Od Dietera Mullera přišla další zpráva.

> Nechtěl jsem se nikoho dotknout. Jenom se pokouším jít po stopě jedné věci týkající se mé doktorandské práce, kterou připravuji tady v Mnichově. Měl bych se představit. Jsem německý doktorand zabývající se expedicemi na Jónské ostrovy, které se konaly před druhou světovou válkou. Hledám potomky jedné řecké rodiny, která tehdy žila na Lefkadě. Narazil jsem na jméno Eleni Thesskudisové, která přišla krátce po válce do Anglie jako žena jednoho britského důstojníka. Je Eleni vaše babička?

Anna si přečetla jeho sdělení znovu, tentokrát pomaleji. Měla přirozenou nedůvěru k Facebooku, protože byla opakovaně svědkem, jak studenti tuto sociální síť zneužívají, aby dělali jeden na druhého nejružnější podrazy nebo aby příležitostně někoho zastrašovali. Dokonce i mezi personálem školy se našli tací, kteří se uchylovali k něčemu podobnému. Kladla si proto okamžitě otázku, zda za tím není náhodou Jamie. Raději budu opatrná, pomyslela si, když koncipovala odpověď.

> Neznám vás a není v mém zvyku poskytovat osobní údaje cizím lidem na Facebooku. Pokud to myslíte vážně, pošlete mi svůj e-mail a důkaz, že jste opravdu ten, za koho se vydáváte.

Pak se v židli pohodlně opřela a mlaskla jazykem. Bylo to tak ostré, že to zavánělo hrubostí. Chtěla sice vědět, jak se tenhle člověk, který tvrdil, že je Němec, dověděl o její rodině, ale nehodlala naletět na nějaký ubohý studentský žertík, nebo ještě hůře na nějaký švindl. Znovu začala psát.

> Jak jste se dostal k mému jménu?

Uviděla symbol informující, že cizinec píše, a pak se jí v kolonce zpráv objevilo jediné slovo.

> Google.

„Ztracený Google,“ mumlala. „Copak už neexistuje žádné soukromí?“ Začal se ale objevovat další text.

> Přes Google jsem se dostal k matričním záznamům a domníval jsem se, že byste mohla být na Facebooku. Zkusil jsem vaše jméno a... Jste ta osoba, kterou hledám? Pokud ne, omlouvám se. Jestliže ano, pak byste mi mohla pomoci s některými drobnými detaily ohledně vaší rodinné historie v Lefkadě. To je vše. Můj výzkum by vás mohl zajímat...

Anna zvedla přemýšlivě obočí. Rodina její babičky vlastnila malou samoobsluhu v Nydri. S jejími členy se párkrát setkala, když vzdálení bratřenci její matky přijeli do Anglie navštívit Eleni. Ona sama byla na Lefkadě jen jednou, když ji před dvěma lety pozvali na něčí svatbu. Zdálo se, že je to typická řecká rodina: hlasitá, hrdá a vřelá, alespoň k pokrevním příbuzným. V její minulosti figurovala řada nejružnějších dlouhých sporů, příčiny byly ale tak prastaré, že si dnes nikdo už nevzpomínal, co je vlastně vyvolalo. Naprosto nudná záležitost, rozhodla Anna.

Proč se Dieter Muller zajímal o tyhle věci? Našel ji prostřednictvím Googlu, ale tuhle hru mohou hrát dva. Otevřela vyhledávač, napsala do něj jeho jméno, přidala Mnichovskou univerzitu a okamžitě se objevil seznam odkazů. Bylo jich více než tři sta, jen sedm z nich ale naštěstí obsahovalo příslušné jméno i instituci. Klikla na link, u kterého se zdálo, že by mohl být ten správný, a okamžitě se otevřela stránka katedry archeologie s možností číst obsah anglicky. Anna klikla znovu, chvilku čekala

a najednou měla před sebou stránku s abecedním seznamem postgraduálních studentů a jejich výzkumných projektů. Jela po ní dolů, až uviděla to jméno a rozklikla ho.

Objevila se nová stránka s fotografií mladého muže. Zdálo se, že by mohl být zhruba jejího věku. Měl krátké tmavé vlasy, čistě zastřížené vousy a na nose brýle bez obrouček. Snažil se trochu usmívat, aby nevypadal jako na fotografii v pase. Anna si všimla, že má náušnici ve tvaru malé červené hvězdy. Rozhodla se, že Dieter Muller působí docela slušným dojmem. Určitě v sobě neměl nic hrozného nebo zneklidňujícího. Obrátila pozornost k tomu, co psal o svém projektu. Překlad byl dostatečně srozumitelný, aby si udělala obraz, čemu se ve svém výzkumu věnuje. Bylo zjevné, že se Muller zabývá programem vykopávek prováděných německými archeology na Ithace a Lefkadě v letech před propuknutím druhé světové války.

„Dobře, budiž, Dieter,“ říkala si tiše. „Zdá se, že jsi prošel.“
Natukala novou zprávu.

> Co pro vás mohu udělat?

> Přál bych si mluvit s Eleni Thesskudisovou, je-li to možné. Také by mě zajímaly jakékoli fotografie, deníky nebo jiné záznamy z té doby, pokud by mi bylo dovoleno se na ně podívat.

Anna odpověděla.

> To rozhodně nechcete málo! Mé babičce je přes devadesát.

> Chápu. Mohu se zeptat, zda má stále zdravou mysl?

Anna se musela usmát. Viděla babičku před pouhým měsícem během své návštěvy u matky v Norwichi a stařence to myslelo stejně dobře jako kdykoli předtím, třebaže byla hubená jako tříška a ven se odvažovala jen jednou týdně, když si šla na poštu pro svou penzi válečné vdovy. Ano, mysl měla zdravou a také ostrý jazyk. Anna se zasmála, když si vzpomněla, jak k ní babička přísně promlouvala, aby se už za někoho provdala. Život je příliš krátký, říkala se svým silným řeckým přízvukem a mávala prstem. Eleni byla zcela příčetná, a pokud šlo o rozhovor, který ten

německý doktorand mohl mít na mysli, pak problém spočíval v něčem úplně jiném. Anna znovu sáhla po klávesnici.

> Moje babička má zdravou mysl. Pochybuji ovšem, že by měla zájem. Mám podezření, že vzhledem k tomu, co mi vyprávěla o svém mládí v Řecku, nepřijme laskavě Němce, který ji bude žádat, aby si to vše znovu připomněla. Nemyslím si, že bych vám mohla pomoci.

> Toto sdělení mě mrzí. Prosím ale, abyste si vše ještě promyslela. Pokud Eleni není ochotna poskytnout rozhovor, pak bych možná mohl vyzpovídat vaši matku nebo vás ohledně toho, co můžete vědět vy nebo ona. Příští měsíc jsem v Londýně. Mohli bychom se setkat a tuto věc probrat? Mohl bych podrobněji vysvětlit svůj výzkumný projekt. Jsem si jistý, že by vás zajímal.

Anna zavrtěla hlavou. Nic o tomhle Dieteru Mullerovi nevěděla, byť tón jeho žádosti byl zdvořilý. Něco ji však přimělo, aby zaváhala. Bylo by zajímavé vědět víc o babiččině minulosti... Podívala se ale nahoru na poličku a uviděla testy, které bylo třeba opravit. Z polední přestávky zbývalo pětadvacet minut. Kdyby si pospíšila, mohla by je oznámkovat a nemusela by si brát práci domů. Rychle proto natukala odpověď.

> Lituji, nemohu vám pomoci.

Cítila však, že tak rázné odmítnutí má v sobě trochu zbabělosti, dodala tedy ještě pár slov.

> Jsem si jistá, že je to velmi zajímavý projekt, ale teď nemám právě čas, abych vám pomáhala. Mnoho úspěchů ve vaší práci, Dietere.

Nastala krátká pauza a pak se objevilo sdělení „Dieter právě píše“.

> Chápu. Kdybyste náhodou změnila názor, tady je můj e-mail: dietermuller3487@hotmail.com. Dejte mi vědět. S pozdravem Dieter.

Anna měla na okamžik velkou chuť pokračovat v této výměně a napsat ještě jednu poslední zprávu. Znovu se ale podívala na písemky a přiměla se, aby zavřela Facebook a odlogovala se. Odsunula klávesnici k ploché obrazovce počítače, rychle vzala první písemku, sáhla po zeleném peru a začala opravovat. Propracovávala se studentovými odpověďmi, ale nemohla z hlavy vypudit toho Němce. Pořád si kladla otázku, co je na její babičce tak důležitého, že ho to vyprovokovalo, aby ji vystopoval. Muselo se jednat o něco významného, podstatného. Anna cítila, že jde o věc, kterou potřebuje znát i ona sama.

KAPITOLA TŘETÍ

Druhý den ráno se Anna probudila brzy. Otevřela oči a automaticky se podívala na hodiny na nočním stolku. Nejasný žlutý displej ukazoval teprve čtvrt na sedm. Do budíčku zbývalo stále půl hodiny. Topení se ještě nezapnulo a vzduch v místnosti byl ledový, zachumlala se proto ještě více do přikrývky. Vzpomněla si však, že je třeba ještě dokončit nové osnovy pro sedmý ročník. Připravila se na nepříjemný okamžik a vyklouzla z postele.

Oblékla si volné tepláky a župan. Nazula trepky, vydala se přes předsín do druhé ložnice, malé místnosti, kterou používala jako pracovnu, a sedla si ke stolu. Minulý večer nechala ležet své poznámky před klávesnicí, aby je nepřehlédla, a nyní sáhla pro pero. Poté se zarazila, pomalu je převalovala mezi palcem a ukazováčkem a zírala na prázdný monitor. Nakonec pero položila a ťukla na klávesnici.

Počítač se začal okamžitě probouzet ze spánkového módu, zavrněl pod stolem a monitor se za moment rozsvítil. Anna se přilogovala na Facebook a otevřela si zprávy, jež si vyměnila s Dieterem Mullerem. Znovu je pročetla a přemýšlela nad vyhlídkou, že by se mohla dovědět něco o historii své rodiny. Někdy cítila, že předmět, který vyučuje, zanedbává historii velké většiny lidí. Nevyčísitelný počet pozoruhodných zkušeností byl navždy ztracený, protože obyčejní lidé byli přehlíženi a jejich paměti nikým nezaznamenány. Možná by mohla něco udělat, aby trochu zvrátila tento proces. Třeba by zjistila víc o tom, co její babička zažila během druhé světové války. Nějaký příběh, který by stál za to, aby byl zaznamenán a předán dalším generacím. Možná by šlo dokonce o nějakou záležitost, kterou by mohla inspirovat své studenty a tak je přimět, aby si uvědomili, že při vytváření historie má každý svou roli.

Anna sice měla Němcovu e-mailovou adresu, ale rozhodla se, že ji nepoužije. Tuto komunikační linii nebyla ještě připravená otevřít. Facebook bude lepší. Naklonila se dopředu a začala psát.

> Omlouvám se, pokud mé včerejší odpovědi vyzněly nezdvořile. Ten váš dotaz ale přišel tak trochu jako blesk z čistého nebe, jak u nás říkáme. Nyní, když jsem měla možnost si všechno rozmyslet, bych se ráda dověděla víc o vašem projektu. Pokud budete mít během svého pobytu v Londýně nějaké volno, mohli bychom se jít někam napít nebo najíst. Výuka končí 16. prosince. Mohu tedy kdykoli mezi tímto dnem a 23. prosincem. Dejte mi vědět, zda se vám to hodí.

Odeslala svůj text a několik okamžiků zírala na monitor, žádný signál, že by někdo na druhé straně psal odpověď, se však neobjevil. Anna si povzddechla, znovu vzala pero a vrátila se k práci. Na půl oka ale stále sledovala monitor. Žádná odpověď však nepřišla ani v době, kdy už končila práci na osnovách.

Na rozdíl od prvního dne, kdy s ní Němec navázal kontakt a okamžitě odpovídal, od něj tentokrát žádná zpráva nepřišla a neozval se ani následující týden, ani ten další. Anna nejdřív pocítovala zklamání, pomalu se ale blížil konec výuky kvůli vánočním prázdninám, a ona tu záležitost proto začala pouštět z hlavy. Kromě toho by bylo pod její úroveň, aby mu napsala znovu. Dospěla jednoduše k závěru, že to s ní vzdal, že šlo jen o jeden z těch krátkých kontaktů typických pro sociální síť.

Rozhodla se na věc zapomenout a soustředila se na práci. Hodiny začínaly a končily, Jamie Gould musel na kobereček před vedoucího ročníku kvůli špatnému přístupu k výuce a hudební produkce, kterou škola chystala, rychle spěla ke svému velkému večeru. V ten den vestibul její budovy zaplnili svědomití rodiče a členové pedagogického sboru, kteří tam na rozdíl od nich museli povinně. Anna se připojila k aplausu a chvíli se ještě zdržela, aby krátce promluvila s některými rodiči. Poté si šla pro věci, aby mohla jít domů.

Spěchala prázdnou sborovnou k místnosti s pracovními kójemi, v níž měla u stolu tašku a na opěradle židle kabát. Počítač byl stále zapnutý. Chtěla ho vypnout, ale zaváhala a přilogovala se na Facebook. Čekala tam na ni zpráva od Dietera Mullera. Rychle na ni klikla.

> Omlouvám se za pozdní odpověď na vaše sdělení. Byl jsem pracovně v Řecku. Jsem potěšen, že jste se rozhodla se mnou setkat. Příští týden jsem v Londýně. Mohli bychom jít v úterý na

oběd? Samozřejmě platím. Řekněme v jednu v restauraci Le Grand na Baker Street? Dejte mi prosím co nejrychleji vědět, zda je to možné. Děkuji a vřele zdravím.

Anna seděla chvíli bez hnutí, pak si přitáhla klávesnici a rychle psala.

> Dobře, budu tam.

Když Anna o několik dní později vycházela ze stanice Charing Cross, byly ulice Londýna plné lidí. Nalevo od sebe měla obvyklý dav turistů, kteří přijeli na Trafalgar Square a nyní chaoticky proudili kolem pouličních bavičů. Vánoční výzdoba visela nad ulicí jako mřížoví z hvězd třpytících se v mrazivém vzduchu. Školní výuka skončila minulý pátek a rodiče, kteří sháněli poslední dárky, tak doprovázely mraky dětí.

Anna byla upřímně zvědavá, proč Dieter řekl, že ji jeho výzkumný projekt bude zajímat. Pokud by to trochu osvětlilo minulost její babičky, pak by se nenamáhalo nadarmo. Eleni jí vyprávěla o svém dětství jen zřídka a o tom, co zažila během války, skoro nemluvila. Anna se ptala matky na důvod této uzavřenosti, ale ta věděla jen nějaké drobnosti od příbuzných z Eleniny strany.

Řekové za německé a italské okupace velmi trpěli. Jen v samotných Athénách umřelo hlady přes tři sta tisíc lidí. Na venkově nebyly podmínky o mnoho lepší. I když tam lidé měli trochu více jídla, zuřivý konflikt mezi *andartes*, partyzány, a fašisty, vedl k odvetným opatřením, při nichž byly desetitisíce Řeků bez jakéhokoli soudu postříleny a jejich vesnice srovnány se zemí. Eleni vyrostla na jónském ostrově Lefkada, který za okupace utrpěl nejméně, alespoň pokud Anna věděla. Třeba jí Dieter Muller dokáže něco říci o těchto věcech a také o časovém období, které zkoumal, o letech před válkou, kdy se jeho krajané zajímali o vykopávky a minulost místo toho, aby zabíjeli ty, kdo s nimi žili ve stejné době.

Jakmile Annu napadlo toto přirovnání, pocítila trochu vinu. Vzpomněla si, že druhá světová válka je v Británii něco jako národní posedlost. Neustále nejrůznější dokumentární pořady v televizi, věčné opakování seriálů jako *Dad's Army*, *Haló, haló!* a *Goodnight Sweetheart* a police v knihkupectvích řetězce Waterstones prohýbající se pod tíhou knih s tematikou této války. Nemluvě o všech těch počítačových hrách, o kterých se občas před ní bavili hoši ve škole, a infantilních titulcích a karikaturách v bul-

várním tisku objevujících se před každým utkáním anglického a německého fotbalového týmu. Od začátku druhé světové války uplynulo už více než sedmdesát let, přesto nejprve přetrvávala jako otevřená rána v myslích těch, kteří ji přežili, aby se pak změnila v objekt fascinace pro následující generace a nakonec v zábavu.

Věděla, že v Německu je to jinak. Byla v Berlíně na školním výletě a viděla pietní místa, v nichž si Němci připomínali svou národní vinu: památník a muzeum holocaustu ukazující s děsivou upřímností vražedné barbarství gestapa a SS. Břemeno historie Annu občas velmi tížilo a připomínalo jí, proč se stala profesorkou dějepisu. Bylo povinností pamatovat si, učit se z minulosti, byť jen proto, abychom lépe rozuměli přítomnosti. V Británii přesto přetrvávala alarmující tendence zlehčovat katastrofu, která rozervala dvacáté století a stále silně poznamenávala ty, kdo ji museli prožít.

Byla tak ponořená do těchto myšlenek, že si ani neuvědomila, že už odbočila z Oxford Street a jde severním směrem do Baker Street. Mrkla na hodinky a viděla, že právě bylo půl jedné. Spokojeně kývla hlavou. Bude v restauraci první a zkusí si Dietera prohlédnout dřív, než on uvidí ji. Měla výhodu, že věděla, jak vypadá, a udělá si tak o něm lepší představu ještě předtím, než se vzájemně představí. Byl to její starý zvyk ještě z dob prvních rande, kdy chtěla vidět tvář kluka, s nímž se měla sejit, ještě předtím, než nasadí masku, s kterou na ni hodlá učinit dojem. Dej pozor, pomyslela si, je více než pravděpodobné, že on tě pozná také. Kvůli internetu bylo nyní příliš málo soukromí. Tohle je ale sotva nějaké rande, připomněla si. Jen krátké setkání s někým, kdo s ní může sdílet informace, jež by mohly pomoci trochu osvětlit historii její rodiny. Taková malá zajímavost, nic jiného.

Našla tu restauraci jen o kousek dál v ulici. Měla malý vchod, ale hned vedle něj velkou výlohu, v níž byly vystavené košíky s chlebem, cibulí, sýry a šunkou a velká zelená nádoba na víno. Vše rámovaly bavlněné závěsy s natištěným vzorem. Skrze výlohu bylo vidět řadu stolu táhnoucích se dozadu do restaurace. Většina z nich byla obsazena obědvajícími lidmi. To je dobře, řekla si. Nebudu tak nápadná, až Dieter dorazí. Zatlačila na dveře a vstoupila. Ocitla se před sloupkem, za nímž byl dlouhý pult. Od pokladny vzhledla plavovlasá žena v tmavé košili a usmála se na uvítanou.

„Jak vám můžu pomoci?“

„Děkuji, měl by tu být zamluvený stůl na jméno Dieter Muller. Budu s ním obědovat.“

Servírka se rychle podívala dolů na papír za pokladnou a přikývla. „Pojďte za mnou, prosím.“

Vedla Annu mezi dvěma řadami stolů do zadní části restaurace. Té se na okamžik zastavilo srdce, když uviděla stolek, u něhož seděl pouze jeden muž a právě zvedal hlavu. Dieter dorazil do podniku jako první a už tam musel nějaký čas být, soudě podle zápisníků, které ležely před ním, a téměř prázdné sklenky vína. Němec své poznámky kvapně zavřel a nacpal je do malého ruksaku, který měl vedle židle. Nato vstal a napřáhl k přicházející Anně ruku.

„Díky, že jste přišla, slečno Thesskudisová.“ Vyslovil její jméno pomalu a pečlivě s trochu americkým a trochu německým přízvukem.

„Je to tak správně? Thesskudisová? Nebyl jsem si jistý. Vaše matka se jmenuje Hardyová-Thesskudisová a vaše babička je paní Carsonová, že?“

„Ano,“ usmála se Anna. „Když můj dědeček zemřel, vrátila se babička ke svému řeckému příjmení a moje matka taky. Pak se vdala a přijala příjmení mého otce – alespoň dokud se nerozvedli. Já jsem si to své změnila na Thesskudisovou, když nás opustil.“

Němec mrknul. „Chápu...“

Anna se zasmála a zavrtěla hlavou. Všimla si, že to řekl s vřelostí a také že nosí tři zdobné stříbrné prsteny. Šperky tohoto typu by čekala spíše u studenta umění.

„Myslím, že byste měl radši zůstat u Anny. To je mnohem jednodušší.“

„Ano, také můj názor. A vy mně říkejte Dietere, prosím,“ zazubil se.

Nato pokynul k židli s vysokým opěradlem na druhé straně stolku. Servírka k ní natáhla ruku. „Můžu odnést váš kabát?“

Anna přikývla a vyklouzla z něj. Pak se posadila a udělala si pohodlí. Dieter se mezitím usadil do své židle a tázavě nadzdvihl obočí. „Dáme si něco k pití, než začneme?“

„Díky, pro mne sklenici suchého bílého vína.“

„Pro mne totéž,“ objednal Dieter. Číšnice odcházela a u stolku nastalo krátké, rozpačité ticho. Anna se usmála a přerušila je. „Vypadáte trochu jinak než na fotografii, která visí na webových stránkách vaší univerzity.“

„Opravdu? Jak to?“

„Máte delší vlasy a nějakou jinou náušnici.“

Dieter si rozpačité sáhl na symbol jin-jang, který mu visel z lalůčku pra-

vého ucha, a pak pokrčil rameny. „Univerzita dává přednost tomu, aby její postgraduální studenti vypadali profesionálně.“

Anna si nemohla pomoci a musela se zasmát. „S mou školou je to stejné. Z naší informační příručky byste soudil, že každé dítě přichází do školy v neposkvrněném novém blejzru a při vyhlídce na další den výuky se okamžitě dostává do extáze.“

Dieter našpulil rty a chvíli zvažoval, co řekla. „Extáze je v německých vzdělávacích institucích dobrovolná.“ Pak si uvědomil, co prohlásil, zasmál se a dodal: „Mluvím o radosti, ne o té droze.“

„Vím.“ Anna k němu začala cítit vřelost. Počáteční napětí trochu ustoupilo. Položila si ruce na stůl. „Takže vy studujete na doktorát z historie?“

Byl to neohrabaný pokus přivést ho k tématu setkání a ona se kvůli tomu podvědomě ošila.

Dieter jí ale odpověděl: „Spíš z archeologie než z historie.“

„Řekla bych, že to je podobná disciplína.“

Zdálo se, že ho tímto prohlášením trochu vyvedla z míry, protože na chvíli naklonil hlavu na stranu. „Je tam silná vazba,“ řekl pak. „Existuje mnoho cest k pochopení historie. Zajímáte se o dějiny?“

„Učím je ve škole. Na Ashthorpe Victory Academy.“

„Na akademii? To zní působivě.“

„Ani ne, pokud rozumíte našemu vzdělávacímu systému. V zásadě jde jen o jinak pojmenovanou střední školu. Žádná velká výhra. Strašně ráda ale historii přednáším. Takže ano, zajímám se profesionálně o historii.“

„Dobře, velmi dobře. Potom sdílíme zájem o minulost. Raději vám tedy řeknu, proč jsem vás požádal o schůzku.“

Anna se povzbudivě usmála.

Dieter se opřel v židli a dal si chvíli čas na rozmyšlenou. „Nejsem prvním archeologem v rodině,“ začal vysvětlovat. „Tím byl můj pradědeček. Ve třicátých letech byl ve svém oboru uznávaným vědcem. Patřil k nejlepším studentům profesora Dörpfelda.“ Řekl to jméno, jako by ho Anna měla znát. „Ten zase velmi obdivoval Schliemanna, objevitele Tróje. Tento profesor byl stejně jako Schliemann vášnivým čtenářem Homéra a chtěl pokračovat v jeho práci. Ne, chtěl dosáhnout něčeho většího. Toužil najít palác i hrob Odyssea, hrdiny Homérova druhého veleddila. Znáte Odysseu?“

„Kus jsem jí četla, když jsem byla na škole.“

„Pak víte, že Odysseus po skončení války s Trójou po mnoho let bloudivil, než se vrátil do svého království na Ithace. Přinejmenším to Homér ve

svém příběhu takto vypráví. Ve skutečnosti ale Odysseův návrat proběhl bez tolika protiventství. Vrátil se spolu se svými muži na lodích obtížených kořistí z Tróji a poklady uložil ve svém paláci. Dörpfeld byl přesvědčen, že to tak muselo být, a vedl expedici na Ithaku, aby tam pátral po pozůstatcích Odysseova paláce.

Profesor a jeho následovníci, mezi nimi můj pradědeček, prohledávali Ithaku celé roky. Našli jen pár drobných ruin z antické doby, nikdy nic dostatečně velkého, co by mohlo být královským palácem. Dörpfeld proto zvažoval možnost, že staré prameny nemusejí poskytovat dostačující informace. Ithaka je malý ostrov. Pokud měla krále, pak je možné, že jeho říše zahrnovala také ostatní okolní ostrovy. Mého pradědečka Karla Mullera proto poslali provádět vykopávky na Lefkadu, zatímco další kolega pátral na Kefalonii.“ Dieter zvedl dlaně. „Byla to sázka na divokou kartu, jak se říká, ale Karl tu výzvu přijal. Podle mého názoru zřejmě doufal, že najde něco opravdu velkého, čím si získá vědeckou reputaci. Mám jeho deníky z těch let. Diáře, poznámkové bloky a fotografie, které pořídil.“

„Objevil něco?“

Dieter na okamžik zaváhal. „Ne, ve skutečnosti ne. Jen odkryl zbytky nějaké velké budovy. Nikdy neexistovalo dost důkazů, které by ji umožnily identifikovat jako Odysseův palác.“

„Och.“ Anna nedokázala zakrýt zklamání. „Jaká škoda. A o co se zajímáte vy? Doufáte, že začnete tam, kde on skončil?“

Němec se usmál. „Nic takového. Ne, po místě těch vykopávek nezůstala skoro stopa, jen nějaké zlomky. Můj zájem je, řekněme, spíše etnografický. Chci zmapovat vztahy mezi týmem mého pradědečka a místními lidmi, kteří tehdy na Lefkadě žili. Můj výzkum je vlastně komparativní studie mezi invazivní a sympatetickou archeologickou metodologií, jež zachovává respekt k domorodým populacím.“

Anna pomalu přikývla, Dieter zachytil její výraz a zasmál se. „Je to opravdu mnohem jednodušší, než jak to zní.“

„Měla bych doufat, že ano.“

Přišla číšnice s tácem a přinesla jejich nápoje. Sklenky s vínem postavila před ně na stůl. Čekali, až odejde, a teprve pak Dieter znovu začal.

„Mám tedy záznamy svého pradědečka a potřebuji druhou stranu příběhu. Vzpomínky Řeků, kteří s ním pracovali na jeho archeologickém nalezišti na Lefkadě. Právě tady vstupuje do děje vaše babička.“

„Eleni? Jak? V té době byla velice mladá. Nikdy jsem neslyšela, že by se zapojila do nějakých vykopávek.“

„Ale byla tam. Eleni Thesskudisová je zmíněna v těch denících. Je tam několik poznámek, že byla přítomna. Kamarádila se s mým dědečkem Peterem, který byl také na Lefkadě. Doprovázel tam svého otce.“

„Co dokazuje, že to byla moje babička?“

„Pátral jsem v matrice na Lefkadě. Vystopoval jsem ji do Anglie. Tímto způsobem jsem narazil i na jméno vaší matky, a na vaše také.“ Sáhl do svého ruksaku a vytáhl z něj iPad. „Podívejte. Ukážu vám to.“

Přejel prsty po displeji a otočil ho k ní, aby viděla černobílou fotografii. Anna se naklonila blíž a zjistila, že má před sebou naskenovanou starou fotku. Byli na ní tři teenageři, dva mladíci a jedna dívka, kteří se objímali kolem ramen. Seděli na lavici před několika stoly plnými střepů a kamenů, z nichž některé vypadaly jako kusy soch. Za nimi byla otevřená krajina sem tam porostlá křovinami a stromy, která v dálce přecházela ve svah nějakého kopce. Chlapec na levé straně fotografie byl snědý, solidně stavěný, měl vlnité vlasy, dlouhé kalhoty a pevné boty. Uprostřed seděla dívka, také tmavovlasá s podobnými řeckými rysy a vedle ní seděl vysoký, plavovlasý mladík s brýlemi. Všichni tři se smáli a byli zjevně přátelé. Podívala se na dívku z větší blízkosti a lehce vyjekla.

„To je ona! Eleni!“ Zvedla oči a uviděla usmávajícího se Dietera.

„Vaše babička. Vidíte, měl jsem ohledně ní pravdu.“

Anna se váhavě dotkla displeje konečky prstů a roztáhla je, aby se fotografie zvětšila a ona se mohla lépe podívat na svou babičku. Zrnitost se zvýšila, fotka ale byla stále dostatečně ostrá, aby bylo možné identifikovat Eleni na základě podobnosti s několika málo snímky, které Anna viděla, když byla na návštěvě v domě, v němž její babička žila předtím, než se přestěhovala k její matce. Ve skutečnosti měla neurčitý pocit, že tuto konkrétní fotografii už viděla a namáhala si paměť ve snaze vzpomenout si kde. V hlavě se jí honily otázky.

„Kdo jsou ti ostatní? Kde je to a kdo to fotil?“

„Popořadě, prosím!“ Dieter uhnul před jejím pátravým pohledem. Anna se nadechla, aby se uklidnila, a nechala ho pokračovat. Dieter ukázal na vytáhlého chlapce.

„Tohle je můj dědeček, Peter Muller, když mu bylo šestnáct. Vaše babička měla o rok méně. Ten druhý kluk, Andreas Kataridis, byl nejstarší, sedmnáct. Přátelili se s Peterem a byli z Lefkady. Tam měli členové

expedice pronajatý dům, zatímco pátrali po Odysseově paláci. Vaše babička byla dcerou místního policejního inspektora a Andreas synem nějakého básníka, který se na ostrov přestěhoval. Jmenoval se Spyridon Kataridis. Pocházel z bohaté athénské rodiny, ale utekl s jednou služebnou. Měli dítě, Andrease, ale jeho matka zemřela při porodu. Rodina se na Kataridise zlobila a zapudila ho. S výjimkou jednoho strýce, který mu posílal štědré kapesné, aby měl z čeho žít a mohl vychovat syna. Pokud jde o fotku, tak tu dělal můj pradědeček. Nafotil to na hlavním archeologickém nalezišti na ostrově. Podívejte, ukážu vám nějaké další.“

Dieter přejel prsty po displeji a Anna viděla další černobílé snímky. Na některých byla krajina na Lefkadě, na jiných její obyvatelé, prostě oblečení venkované, lidé z města, rybáři, a na dalších zase ruiny čehosi. Pak následovalo několik fotografií německých vojáků v horských čepicích, na nichž měli z boku připíchnutý emblém nějaké bílé květiny. Jeden z těch mužů ji zaujal.

„Počkejte,“ zarazila Dietera. „Není to on? Váš dědeček? Vraťte se o jednu zpátky. Tady ten.“

Voják pózoval s rukama v bok s jednou nohou nakročenou. Podrážkou boty se opíral o skálu. Uniformu měl rozepnutou, takže bylo vidět, že pod ní má bílou košili bez límečku. U nohou mu ležel ruksak a opasek s koženým pouzdem s pistolí. Pod brýlemi mhouřil oči kvůli ostrému slunci. Téměř se nezměnil, říkala si Anna, jen měl možná trochu plnější tvář.

„Je to během války?“

Dieter přikývl. „Potom, co vstoupil do armády. Jeho otec musel opustit ostrov a zanechat vykopávek, protože mu německé úřady nařídily vrátit se domů. To bylo v roce 1938. Doufal, že se krize přežene a že bude moci znovu začít s pracemi. Nebylo mu ale přáno. Zemřel při jednom náletu v roce 1943.“

Anna zrozpačitěla a zamumlala: „To mě mrzí.“

„Není proč. Váš se jeho osud nijak netýká. Byla válka. Mimochodem můj děda musel tehdy stejně jako většina mladých mužů narukovat. Vybrali ho do důstojnického kurzu a sloužil u dělostřeleckého oddílu. Tenhle snímek byl pořízený v Řecku – přesně řečeno na Lefkadě. Převeleli ho tam na nějaký čas, aby sloužil jako tlumočnick.“

Anna vyvalila oči. „On se na ten ostrov vrátil? Setkal se znovu s Eleni,“ na chvilku se zarazila, „a s Andreasem?“

Dieter se trochu ošil, pak se smutně usmál a přikývl.

„To pro ně všechny muselo být těžké.“

„Stali se z nich nepřátelé, i když si nic takového nepřáli.“ Dieter upřeně hleděl na fotografii svého dědy. „Byly to hrozné časy, pro Řeky i Němce. Deníky mého dědečka nejsou žádné příjemné čtení. Nikdy o té válce se mnou nebo s otcem nemluvil. Nevěděl jsem nic o jeho minulosti, dokud nezemřel. Teprve pak jsem prošel jeho papíry a archivy wehrmachtu.“ Nalistroval zpátky k první fotografii. „Takhle si ho přeji zachovat v paměti. Ve svém deníku píše, že v té době byl také nejšťastnější. Rád bych se dověděl více o tom čase. Třebaže můj výzkum se, přísně vzato, zabývá spíše dřívější periodou. Proto bych rád vyzpovídal vaši babičku, abych zjistil, co si pamatuje z těch vykopávek. Především, kde byla tahle fotografie pořízena. Zkoušel jsem to místo lokalizovat, když jsem byl na tom ostrově, ale zatím bez úspěchu.“ Dieter vypnul iPad a vrátil ho do ruksaku. Pak se znovu obrátil k Anně.

„Požádám vás, abyste promluvila se svou babičkou a zjistila, zda by přistoupila na setkání se mnou.“

Anna našpulila rty. „Zeptám se. Musím vám ale sdělit, že se na tu válku dívá stále velmi nesmiřitelně.“

„Chápu. Já ale nejsem můj dědeček. Moje generace se dívá na to období s hrůzou a stydí se za poskvrnu, kterou zanechalo na pověsti Německa. Vysvětlete jí to, prosím. Můj pradědeček zastával stejný názor. Národními socialisty pohrdal. Miloval Lefkadu i její obyvatele, a především řeckou historii. Když už něco, tak svou práci píše proto, že si přeji očistit jeho pověst. Mohl se stát jedním z největších archeologů své doby, nebo kterékoli jiné. Jsem přesvědčený, že byl krůček od velkých objevů. Kéž by býval žil dost dlouho, aby se mohl vrátit ke své práci na ostrově...“ Dieter se náhle zahanbeně usmál. „Omlouvám se. Tyhle věci mě tíží. Neměl bych je ale nakládat na bedra vám. Už jsem se vás vyptával dost dlouho.“ Napřimil se v židli, vzal jídelní lístek a řekl: „Tak, teď se najíme. Jste mým hostem. Máme po práci. Při jídle budeme mluvit o jiných věcech, pokud byste se ovšem nechtěla vrátit k původnímu tématu a dozvědět se víc.“

Anna se zasmála, dojata jeho zdvořilostí. „Možná. Uvidíme.“ Nato pozdvihla sklenku s vínem. „Co takhle připítek?“

Dieter se usmál a zvedl svou. „Na co?“

Chvilí přemýšlela. „Na zhojení starých ran. A na odhalení minulosti.“

KAPITOLA ČTVRTÁ

Následující víkend jela Anna vlakem do Norwiche navštívit matku a babičku. Den předtím bylo nebe nízké, zatažené šedými mraky, ráno se ale obloha vyjasnila a vzduch byl mrazivý, což ukazovalo, že se začíná hlásit zima. Díky pěknému počasí a vyhlídce na setkání s rodinou cítila Anna určitou lehkost na duši. Když vlak projížděl východoanglickým venkovem, nasadila si sluchátka a zapnula iPod. Jakmile přišly na řadu písně Johnnyho Cashe, začala se usmívat. Její matka byla velkou fanynkou tohoto zpěváka a ona se tak nuceně seznámila s jeho nejpopulárnějšími songy. S potěšením se zaposlouchala do hlubokého, drsného hlasu, s nímž se jí vrátily vzpomínky na to, jak v dětství trávil čas v kuchyni, zatímco její matka připravovala večeři a vesele přitom doprovázela svého hrdinu. Stejně jako v jiných řeckých rodinách zachovávajících tradice i u nich si zakládali na tom, že se vaří doma, místo aby se jen ohřívala kupovaná jídla. Anna téměř cítila intenzivní vůně jejich rodinné kuchyně. Často tam s nimi byla také babička Eleni, povídala si s dcerou a obě míchaly dohromady angličtinu se silným přízvukem a rodnou řečtinu, které Anna trochu rozuměla.

Poslouchala hudbu a v myšlenkách se vrátila k setkání s Dieterem. To, co jí odhalil, vrhlo trochu světla na babiččinu minulost a inspirovalo ji, aby se chtěla dovědět více. Bude třeba věc podat citlivě, říkala si. Eleni byla křehká stařenka, i když silného ducha, a Anna ji nechtěla rozrušit. Existovala jen malá naděje, že Eleni bude ochotná přistoupit na rozhovor s Dieterem, ale Anna toužila rozkrýt ten příběh sama. Rozhodne až později, kolik z něj bude připravena sdílet s německým doktorandem.

Bylo téměř poledne, když dorazila do Norwiche. Na nádraží si vzala taxi, které ji dovezlo do ulice, v níž bydlela její matka. Po obou jejích stranách se táhly dvojdomky z třicátých let dvacátého století a nacházela se blízko univerzity. Mnoho domků proto vlastnili vysokoškolští učitelé,

nebo si je pronajímali studenti. To byli vždy zajímaví sousedé, což Anna věděla z dob, kdy jako teenager začínala chodit večer za zábavou. Když taxikář zastavil před domem její matky, všechny ty vzpomínky v ní vyvolaly příjemný pocit, že sem patří. Chvilku zůstala sedět, dívala se na krátkou cestičku ke vstupním dveřím s velkou skleněnou vitráží skládající se z malých barevných tabulek zasazených do olova, jež tvořily květinový motiv, a usmívala se. Domov. Takový měla pocit. Ještě teď, osm let poté, co odešla na univerzitu.

Zvonek stále nefungoval a ona instinktivně sáhla po bronzovém klepadle a dvakrát zabouchala. Za sklem se objevila zkreslená, rychle se pohybující silueta něčí postavy. Ozval se kovový skřípot, dveře se otevřely, v nich se objevila její zářící matka, která ji okamžitě srdečně objala a líbala na obě tváře.

„Anno! Drahoušku, tak ráda tě zase vidím.“

„A já tebe, mami.“ Anna měla volnou jen jednu ruku, protože ve druhé držela zavazadlo. Stejně by však nemohla matce oplatit objetí, protože teď byla v jejím pevném sevření.

„Pojď dovnitř, pojď z té zimy. Dám vařit vodu.“

Anna ji následovala a dveře se za nimi s klapnutím zavřely. Dům měl dlouhou vstupní halu se schodištěm na levé straně vedoucím do patra. Na druhé straně byl salonek, jídelna a vzadu prostorná kuchyně, z níž se dalo vycházet zadními dveřmi ven na zahrádku. Z jídelny se ale stala ložnice pro Eleni. Na konci haly byla ještě malá koupelna. Anna kývla hlavou směrem k jídelně a řekla tlumeným hlasem: „Jak je jí?“

„Jako vždycky.“

Obě se usmály, nato matka vzala Anně zavazadlo a šla ke schodům. „Běž se s ní pozdravit. Tohle ti dám do pokoje. Má ho pronajatý jedna studentka, vrátí se ale až na Nový rok.“

Když Anna získala učitelské místo, začala matka její pokoj pronajímat. Dcera se však zatvářila opět ukřivděně. „Je to jenom osm let a ty jsi mě už nahradila někým cizím. To bolí.“

„Ale! Je to jen ložnice, ne svatyně, holčičko. Při výši svého důchodu ten příjem potřebuji. Teď se jdi podívat na babičku.“

Matka stoupala po schodech nahoru a Anna za ní hleděla. Všimla si, že má ve vlasech svázaných do drdolu více šedin než dřív, ale štíhlá byla stále stejně. O svou postavu velmi pečovala, a chodila proto pravidelně cvičit do sportovního centra na univerzitě. Před rokem přestala učit, odešla

do předčasného důchodu a zapsala se k dálkovému postgraduálnímu studiu, aby měla nějakou životní náplň. Anna čekala, dokud matka nepřešla přes podestu schodiště a nezmizela jí z dohledu. Poté se vydala ke dveřím jídelny a zaklepala zlehka na jejich tmavé, skvrnitě dřevo.

„Jen pojd', děvče! Dále,“ ozvalo se zevnitř. Babička ji už čekala.

Anna vzala za kliku a vešla. Když tady měli jídelnu, byl v ní jen nejn nutnější nábytek, protože tak to odpovídalo vkusu její matky. Teď však bylo všude vidět Eleninu ruku. V rohu stála postel s háčkováním přehozem, pečlivě rozprostřeným přes horní příkrývku. Vedle byl malý dřevěný stůl a na něm stojan s lampou, která měla růžové látkové stínítko. Byla tu také knihovna plná knih, většinou řeckých, a dále košík na šití. Ten dávno neměl využití, protože Eleni trápily kvůli věku klouby na rukou, přesto se s ním odmítla rozloučit. U okna, rámovaného dlouhými sametovými závěsy, stál konferenční stůl se dvěma křesly. Z okna byl výhled do zahrádky za domem. Většinu podlahy pokrýval velký koberec s barevným vzorem. V krbu, pod římsou plnou zarámovaných rodinných fotografií, stál malý teplovzdušný ventilátor. Místnost byla trochu zatuchlá, což byl pozůstatek z dob, kdy Eleni kouřila. Pak jí však dcera řekla, že toho musí nechat, a odmítla jí kupovat cigarety.

Eleni stála uprostřed pokoje, jednou rukou držela rukojeť hůlky, o kterou se opírala, druhou napřahovala k Anně. Mívala dlouhé havraní vlasy, které však byly nyní už jen špinavě šedé a sahaly jí pouze k ramenům. Eleni si je stahovala dozadu a hluboké vrásky v jejím obličejí byly tak ještě zřetelnější. Na sobě měla modrý svetr se zapínáním, bílou blůzu a dlouhou tmavou sukni a na nohou tlusté punčochy, které se dole ztrácely v teplých trepkách. Tenké rty jí rozvlnil úsměv.

„Anno...“ řekla hlasem, v němž byl lehce drsný podtón, způsobený mnoha lety kouření. „Moje drahá Anno.“

Anna přešla pokoj, podala staré paní ruku a ucítila ve své dlani třas jejích neohebných prstů. Eleni ji krátce stiskla a nastavila tvář, na kterou ji Anna ochotně políbila. Nato odstoupila půl kroku dozadu, aby si babičku prohlédla.

„Jak se cítíš?“

„Jak? Tak, jak se stará ženská cítit má. Ztuhlá a slabá. Co asi má podle tebe člověk v mém věku cítit, co?“

Anna se zasmála. „*Jajá*, babičko, pořád do toho jdeš naplno. To je pro tebe dobře.“

„Co? Do čeho? Ale nic. Pojď, půjdeme do kuchyně. Tvoje matka nám vaří kávu.“ Eleni pustila Anninu ruku a poklepala si na ucho. „Pořád slyším dobře.“

Pak se pomalu vydala ke dveřím a opírala se o hůlku. Anna vykročila, aby jí pomohla. Stará paní ji však okamžitě rázně odstrčila ramenem. Anna zdvihla paže v hraném gestu rezignace. Přešly do kuchyně, v níž byla u jedné stěny dlouhá kuchyňská deska a uprostřed ní velký plynový sporák. Na opačné straně stál velký dřevěný stůl a kolem něj židle s koženými opěradly. V místnosti bylo teplo a z okna za stolem do ní proudila spousta světla. Eleni zamířila k židli v čele stolu. Hůlku si opřela o zeď a usadila se. Seděla zpřímá a tmavýma očima si přísně prohlížela vnučku.

„Jíš dobře, Anno? Vypadáš hubeně.“

„Jím dostatečně, *jajá*.“

„Pche!“ Eleni se otočila k dceři. „Podívej se na ni, Marito. Hubená jak lunt. Potřebuješ si najít dobrého muže, usadit se a pořádně jíst.“

„Chci stihnout ještě pár věcí, než tohle udělám,“ odpověděla Anna. „Vlastně je těch věcí docela hodně.“

„Tohle říkáme všechny, drahoušku.“ Eleni se o milimetr naklonila. „Měla by ses vdát.“

Anna si zvykla na tyhle poznámky a trpěla je s ohledem na obě předchozí vážné známosti, které si sem přivedla. Shovívavě se na babičku usmála. „Vdám se, až na to budu připravená. Tedy, pokud se vůbec rozhodnu vdát.“

Stará paní mávla odmítavě rukou. „Mladí lidé myslí, že budou žít věčně. To je jejich tragédie.“

„A ti staří myslí, že už všechno zažili,“ odpověděla Anna. „To je zase jejich neštěstí.“

Eleni na ni chvíli upřeně hleděla a pak se pronikavě zasmála. Vrásky na tváři se jí přitom prohloubily. „Máš v sobě matčina ducha. A mého. Mluví z tebe Řekyně.“

„Když jsme u toho,“ vmísila se do rozhovoru Marita a kývla k filtračnímu kávovaru, „tak jako obvykle? Nebo pořád piješ ten instantní hnus, který jsi začala kupovat po nástupu na univerzitu?“

„Jako obvykle, prosím.“

Marita nasypala do zásobníku pořádnou dávku kávy, naplnila spodní část vodou a zapnula kávovar. Kuchyně se naplnila vůní kávy, která v Anně ještě posílila pocit pohody.

„Jaký je tedy důvod tvé neočekávané návštěvy?“ zeptala se Marita. Anna rychle uvažovala. Nechtělo se jí mluvit s matkou o Dieteru Mullerovi a jeho výzkumu před babičkou Eleni. Možná by bylo lepší ho nezmiňovat. Přinejmenším ne hned. „Chtěla jsem mít možnost vás obě vidět před Vánoce.“

„To je milé. Strávíš je tedy s námi?“

„Samozřejmě.“ Nastala pauza, pak si Anna odkašlala. „Taky si chci popovídat s *jajá* o jednom historickém projektu, do něhož jsem zapojená.“

Eleni nadzdvihla obočí. „Mluvit se mnou? O čem?“

„O tom, jak jsi vyrůstala na Lefkadě.“

„To už je dávno.“

„Pamatuješ si to ale, ne?“

„Samozřejmě.“ Eleni zahrozila Anně prstem. „Jsem stará, ne hloupá.“

„To by mě nikdy nenapadlo, to bych si nedovolila, *jajá*. Udělalo by ti radost, kdybychom si popovídali o tvém dětství?“

„Radost? Asi ano. Z větší části.“

„Dobře. Dejme si tedy kávu a můžeme si začít povídat.“ Anna se otočila k matce. „Nemáš nic proti tomu, že?“

„Vůbec. Musím ještě skočit na nákup, pro pár věcí na večeři.“

„Díky.“ Anna uchopila její a babiččinu ruku. „Nemůžu vám vylíčit, jak úžasný je to pocit být zase doma.“

Anna zavřela za matkou dveře a vrátila se do jídelny, v níž se Eleni již usadila do svého křesla u okna. Nebyl ještě večer, slunce už ale kleslo za linii střech domů vzadu za jejich zahradou. Horní části stěn jídelny byly proto jasně ozářené, zbytek už ležel ve stínu a v pokoji začínalo být chladno. Anna ukázala na teplovzdušný ventilátor.

„Mám ho zapnout?“

Eleni přikývla. „Jsem stále zimomřivější.“

Ventilátor tiše bzučel v pozadí a ony seděly proti sobě u konferenčního stolku. Anna nevěděla, jak rozhovor začít. Chvilí bylo ticho, pak promluvila Eleni.

„Chceš vědět něco o mém dětství. Předtím ses mě na to nikdy neptala. Proč teď?“

„Vždycky jsem váhala. Matka řekla, že to byla těžká doba a že by ses jenom rozrušila.“

„Marita si dělá příliš velké starosti. Jsem stará a jediné, co mám, jsou

vzpomínky. Když si je nevybavím, tak co mi zbude? Je pravda, že ty staré časy byly... těžké. Vždycky to tak ale nebylo. Před příchodem fašistů se žilo dobře. Neměli jsme se tak jako vy, ale měli jsme dost, aby nám to stačilo ke štěstí.“

„Tvůj otec byl policejní inspektor, že?“

Eleni přikývla. „Muž s charakterem. Silný a všemi respektovaný. Tohle ale víš.“

„Matka mi to říkala, ale ne o mnoho víc. Například jsem nikdy nevěděla, jestli jsi měla nějaké kamarády.“

„Hrála jsem si s ostatními dětmi ve škole. Některé jsem považovala za přátele.“

„Měla jsi nějaké další? Potom, co jsi odešla ze školy?“

Eleni zaváhala. „Pár. Proč se na to ptáš?“

Anna se kousala do rtu, potom ale vytáhla mobilní telefon. „Myslím, že bude jednodušší, když ti něco ukážu.“

Klepla na displej, váhavě vstala, klekla si vedle babičky a nabídla jí svůj mobil.

„Já to nevidím,“ stěžovala si stará paní. „Potřebuji brýle. Tamhle jsou, u postele.“

Anna je přinesla a babička si je snažila s obtížemi nasadit na svůj dlouhý nos. Znovu vzala Annin telefon, chvíli zírala na jeho displej a pak prudce vydechla.

„Kde jsi k tomu přišla?“

„Ten obrázek mi poslal jeden člověk, historik. Řekl, že nás to bude zajímat. To jsi ty, *jajá*, že ano?“

Viděla strnulý výraz ve tváři staré ženy a pak si všimla, že se jí začínají třást koutky úst.

„Jak je tohle možné,“ ptala se Eleni tiše. „Jak? Vysvětli mi to?“

„Jak jsem říkala. Poslal mi ho.“

Eleni zírala na obrázek, vzápětí ale vrazila vnučce mobil zpátky. „Ne, to je nějaký fígl. Kdo by dělal něco takového?“

Nyní se třásla a Anna začala být její reakcí znepokojena. „Je to jen fotka, na které jsi ty se dvěma přáteli. Tak mi to bylo řečeno.“

Eleni na okamžik pevně zavřela oči a svrašťelé ruce zafala v pěsti.

„*Jajá...? Jajá*, jsi v pořádku?“

Staré paní vytryskly z očí slzy. Anna o ni měla silné obavy, ale také s ní velmi soucítila. „Copak, řekni mi to. Co se děje?“

Eleni tiše plakala a Anna vzala jednu její ruku do své a palcem druhé jí začala třít dlaň.

„Promiň, hrozně se omlouvám. Neměla jsem ti to ukazovat.“ Měla vztek na sebe, a především na Dietera Mullera, že s ní sdílel tenhle snímek a tohle všechno způsobil. „*Jajá*, promiň...“

Eleni konečně polkla, zdvihla volnou ruku, aby si otřela slzy, potom otevřela oči a Anna v nich jasně viděla bolest. Babička ukázala na knihovnu.

„Tamhle, na horní polici. Vidíš tu velkou hnědou knihu? Tam, vzadu.“

Anna se rozhlédla a přikývla.

„Přines mi ji, děvče.“

Anna se natáhla, udělala, co jí bylo řečeno, a vyndala zaprášený svazek z knihovny. Kožená vazba byla popraskaná a na některých místech se odlupovala. Anna knihu opatrně nesla babičce a položila ji před ni na stůl. Eleni se naklonila, váhavě zvedla ruce a přejela prsty po jejích deskách. Nato přikývla, knihu otevřela a začala opatrně listovat jejími tlustými, tvrdými stránkami. Byly na nich dopisy, fotografie a několik vylisovaných květin. Kdysi bývaly přilepené, mnohé z nich se ale během let uvolnily a ona musela dávat pozor, aby nevypadly ven. Nakonec obrátila další stránku a na ní ležela tatáž fotografie, kterou Dieter ukázal Anně před dvěma dny. Byl to původní snímek, žádný naskenovaný obrázek.

„Tohle album jsem už viděla,“ řekla Anna. „Pamatuju si tu fotku i nějaké další věci.“

Eleni přikývla. „Vzala sis ho kdysi v mém domě, před dávnými lety. Byly ti čtyři, ne pět. Byla jsi příliš malá na to, abys věděla, co pro mě znamená, ale už dost velká, aby tě zajímalo. Takže mi to tehdy nevadilo.“ Poklepala prstem na fotografii. „Nevěděla jsem, že existuje její kopie.“

Podívala se na vnučku pronikavým pohledem. „Existuje jediný způsob, jak se k ní někdo mohl dostat. Tohle fotil Karl Muller, ten je ale dávno mrtvý. Takže jeho syn?“

„Peter?“ Anna si všimla, že se babička při zmínce o tomto jménu zachvěla. „Ne, ten ne. Jeho vnuk Dieter mi poslal do mobilu tuhle kopii.“

„Ty ho znáš?“ zasyčela Eleni. „Je tady v Anglii?“

„Ne, ne. Alespoň nemyslím, že je právě teď v Londýně. Řekl, že se musí vrátit do Německa, aby pokračoval ve výzkumu,“ vysvětlovala Anna spěšně. „Chtěl informace o ostrově v době před příchodem fašistů. Když Němci ještě kopali v zemi a hledali antické ruiny. S válkou to nemá nic společného, *jajá*, slibuji.“

„Je to Němec. Jeho sliby neznamenají nic.“ Eleni jí pevně uchopila ruku. „Už se s ním nesetkáš. Nebudeš s ním v kontaktu, jasné?“ Intenzita jejího výrazu a nečekaná síla jejího sevření Annu vyděsily.

„Proč ale? Řekni mi proč?“

Eleni jí pustila ruku a sesula se zpátky do křesla. Na chvíli oněměla a Anna viděla, jak jí krev v žíle na krku divoce pulzuje. Pak vzdychla a znovu promluvila klidným hlasem.

„Ten řecký mladík po mém boku na fotce je Andreas Kataridis.“

„Blízký přítel?“

Eleni se smutně usmála. „Tehdy ano. Ale později ještě bližší, mnohem bližší. Ten druhý hoch byl také... přítel. Peter Muller.“ Odmělčela se, a když znovu promluvila, její hlas zněl tvrdě. „To bylo předtím, než se vrátil zpátky na ostrov, aby nás vraždil. Stal se naším nepřitelem. Jak se takové věci mohou přihodit?“ Zavřela oči a vzpomínala. „Zkousím si vybavit, že to vždycky tak nebylo. Bývaly časy před... předtím, než to velké zlo přišlo na náš malý ostrov.“

KAPITOLA PÁTÁ

Lefkada září 1938

Spouští fotoaparátu cvakla a tři teenageři přestali zaujímat pózu, kterou drželi, dokud Peterův otec nastavoval expozici a zaostřoval. Karl Muller vzhlédl a usmál se na ně.

„Tak, a je to hotové.“

Když skláněl svou leiku a sahal po pouzdře fotoaparátu, podíval se Petr na své přátele a zvedl jedno obočí. „Omlouvám se. Můj otec je tak trochu drogově závislý na fotografování.“

Eleni se smála a díky tomu mezi jejími úzkými rty zasvítily bělostné zuby. Peter její úsměv považoval za dokonalý, přestože měla mezi horními řezáky velkou mezeru. Dívka zavrtěla hlavou.

„Nech toho. Jako by ses za svého otce jen omlouval. Vždyť je velice milý.“

„Dokonce i na Němce?“

„Zvlášt' na Němce.“ Eleni diskrétně kývla hlavou směrem k mladému muži sedícímu na konci dlouhého stolu obtíženého kusy nádob, malými kameny a dalšími fragmenty, které mohly mít archeologickou hodnotu. „Na rozdíl od našeho přítele támhle.“

Peter se ohlédl. „Heinricha?“

Pozoroval, jak otcův asistent pečlivě zanáší do deníku nějakou položku. „Rozumí svému oboru a pracuje tvrdě.“

Eleni si povzddechla. „Je to studený psí čumák. Nevěřím mu.“

Andreas vedle ní sebou cukl a zamračil se tak, že se mu tmavá obočí spojila. „Urazil tě?“

„Ne, nic takového. Jenom ho zrovna nemiluju.“

„Ať si kouká dát pozor, aby tě neznervózožňoval, když jsem poblíž.“

Eleni se dotkla jeho paže. „Nejsi můj bratr ani bratranec.“

„Ne.“ Andreas se začal tvářit mírněji. „Jen kamarád.“

„Přesně. A já se o sebe dokážu postarat.“

Andreas se zazubil. „Samozřejmě, malá Eleni. Je ti patnáct. Už jsi skoro žena.“

Škádlivě se na něj podívala a on se rozesmál. Peter se připojil, přestože ho trochu píchlo u srdce, neboť Eleni hleděla na Andrease o chvílku déle, než bylo třeba.

„Pojďme,“ vyzval je. „Podíváme se, co dneska našli.“

Vykročil ke stolu a ti dva ho následovali. Peter navštěvoval naleziště většinu dní, ale jeho přátelé přicházeli méně často. Skamarádili se, když Andreasův otec pozval německé archeology na večeři do své vily. Napřed jim to moc neklapalo, potom se ale rychle sblížili, jak se dá u mladých lidí na malém ostrově čekat. Němci prováděli vykopávky v malém údolí už více než osmnáct měsíců, zájem o jejich mravenčí práci brzy opadl a místní lidé se vrátili ke každodenní rutině. Nejčerstvější nálezy ležely na tom konci stolu, u kterého seděl na tábornické židličce Heinrich. Opatrně držel fragment nějaké pěkné nádoby a chvíli ji pečlivě prohlížel, než ji položil, aby zapsal několik slov do sekce pro popis položek v deníku.

Peter počkal, dokud znovu nepoloží pero. „Něco zajímavého?“

Heinrich pokrčil rameny a ukázal na střepy před sebou. „Jeden z mužů odkryl tohle,“ řekl německy. „Rozbil to prvním záběrem své lopatky. Kolikrát jsem je upozorňoval, aby postupovali opatrně. Teď nás proto čeká malá rekonstrukce. Nebo by čekala, kdyby nás neodvolali. Musí to počkat, až se vrátíme.“

Peter si byl vědom, že jeho přátelé úplně nerozumějí navzdory tomu, že je posledních pár měsíců učil trochu německy, a znovu přešel do řečtiny. „Jak staré to podle tebe je?“

Heinrich se na něj i ostatní zazubil. „Pozdní Mykény. Stáří tři tisíce let. A je to pěkný kousek. Podívejte se.“ Vzal jeden větší střep a zvedl ho, aby na něj dobře viděli. Po jeho oblém povrchu se táhl pás precizně namalovaných válečníků, hoplítů.

„Vsadil bych se, že to pochází z bohatého domu. Možná, že tohle jsou pozůstatky nějakého šlechtického sídla. Nebo třeba i královského. Ať tak či onak, je to další důkaz, že tvůj otec je na správné stopě.“

Eleni udělala krok dopředu, prohlížela si malé postavy a užasla nad jasností jejich barev. „Tři tisíce let staré...“

„Ano. Z doby, kdy se řecká civilizace chystala dominovat veškerému

tehdejšímu známému světu. To je zatracený rozdíl ve srovnání s tím, čím se stala dnes, že ano?“

Andreas chvilku mlčel, než odpověděl. „Každá civilizace má svůj čas. Třeba se Řecko znovu pozvedne. Tak jako Německo.“

Heinrich se rozesmál. „V tom je ten rozdíl. Historie se neopakuje. Velikost Řecka je minulostí. Velikost Německa naopak právě začíná. Přesto se od velkých národů minulosti můžeme hodně naučit.“

Andreas nadzdvihl obočí. „Myslíte?“

„Vím to.“

Nastala nepříjemná pauza a žár v údolí jako by toto napětí ještě zvyšoval. Eleni odtrhla oči od postav na střepe nádoby a otočila se k Peterovi.

„Potřebuju se tvého otce na něco zeptat.“

„Ano?“

„Na tu fotografii, co právě udělal. Chtěla bych jednu na památku. Abych měla vzpomínku, až odjedete. Myslíš, že ji rozmnoží a jednu mi dá?“

Peter se podíval k dalšímu stolu, u něhož jeho otec právě zapnul přezky na pouzdru fotoaparátu a sundával si slaměný širák, aby si utřel pot z čela. Rozhlédl se po okolním údolí a potom se zadíval na nedaleký útes, který se strmě zvedal k linii zakrslých dubů a cypřišů rostoucích nahoře a pokrývajících svah kopce.

„Zeptej se ho. Jsem si jistý, že bude souhlasit.“

Eleni věnovala Peterovi zářivý úsměv, vzápětí se otočila a šla za jeho otcem. Andreas se přesunul od Heinricha ke vzdálenější části stolu a prohlížel si ostatní nálezy. Peter ho následoval a pocítoval rozpaky nad tím, jak arogantně se jeho krajan k Andreasovi choval. Bylo to nešťastné, protože otcova asistenta obdivoval. Heinrich Steiner byl veselá kopa a ve svém rodném Bavorsku se vášnivě věnoval sportu. Navíc si získal respekt jeho otce, díky čemuž byl vybrán z velkého počtu uchazečů, kteří s ním chtěli pracovat na tomto archeologickém nalezišti. Peter, po pravdě řečeno, usiloval o stejné uznání a doufal, že jednou bude jako Heinrich. Byl však natolik vnímavý, aby si všiml střetů mezi ním a některými ostrovany, zvláště jeho přáteli.

Peter si odkašlal a řekl: „Jsi v pořádku, Andreasi?“ Starší mladík odpověděl, aniž zvedl oči. „V pořádku? Proč bych neměl být?“

„Heinrich nechtěl nikoho urazit. Někdy je, no, trochu moc hrdý na to, že je Němec.“

„Třeba k tomu má důvod,“ řekl Andreas zamyšleně. „Řecko je jenom

malá země nevelkého významu. Z Německa se stala mocnost, s kterou se musí počítat. Musí tě hrát u srdce, že jsi toho součástí, příteli.“

„Asi ano,“ připustil Peter. Národní socialisté v letech po svém nástupu k moci neustále prohlašovali, že německý národ se znovu zrodil a že ho čeká krásná budoucnost. Bylo snadné poddat se té euforii a věřit v ni. To však platilo pro Německo. Peter byl s otcem tady na Lefkadě, a tak záležitosti jejich domoviny byly vzdálené. Ostrov v Jónském moři a jeho obyvatelé měli v sobě navíc lyrický poklid, který zmenšoval moc patriotismu nad Peterovou duší. Pobyt zde ve skutečnosti přinášel pocit uvolnění. Jak říkal jeho otec, historie tu kráčela jiným krokem. Oba velmi rozesmutnila nutnost opustit ostrov a přátele, dokud diplomatická krize neskončí.

Peter chtěl z úcty ke kamarádovi změnit téma, proto ukázal na fragment v podobě malé otevřené dlaně vytesané do kamene. „Podívej se na to! Úžasné...“

Andreas ji bezmyšlenkovitě vzal a prohlížel si ji zblízka.

Heinrich se ale okamžitě otočil a řekl: „Polož to zpátky, prosím.“

Andres udělal, co mu bylo řečeno. Jeho hrdost utrpěla, protože musel poslechnout muže, který byl jen o pár let starší. Na okamžik měl chuť se Heinrichovi postavit, pak se mu ale vrátil rozum a zamumlal: „Promiňte.“

Doktorand se krátce usmál. „Já jenom, že je to vzácný kousek. Profesor by mě stáhl z kůže, kdyby se mu cokoli stalo.“

Andreas se na Heinricha upřeně díval a neuhnul očima, dokud Němec neobrátí pozornost opět ke svému deníku. Peter byl zmatený tou krátkou výměnou a dával si za vinu, že přítele na fragment upozornil. Začal postupovat podél stolu, prohlížel si nálezy, které už byly označené, a Andreas ho v krátkém odstupu následoval, dokud se nedostali z doslechu. Potom zašeptal: „Co to mělo znamenat?“

„To je zavedený postup. Toho, co ještě není zanesené do deníku a označené, se nikdo nesmí dotýkat,“ vysvětloval Peter.

Jeho řecký přítel si povzdychl. „Chápu. Ten chlap je cizincem v mé zemi, ale říká mi, že se nesmím dotknout toho, co vykopal v naší půdě.“

„Nechtěl tě urazit, Andreasi.“

„Tak nechtěl?“ Andreas si odfrkl a ukázal na nálezy rozprostřené po stole před ním. „Říkám si... Není tohle samo o sobě urážkou?“

„Co tím míníš?“

„Tady není antické Řecko z vašich školních učebnic. Je jiná doba. Přesto lidi jako tvůj otec – a jeho nechci znevažovat, on je dobrý člověk –

sem klidně přicházejí a jednají s touto zemí a s těmito objekty, které vykopali, podle svého a bez ohledu na naše city. Tohle jsou relikty minulosti mého národa. Co se s nimi stane? Naskládají je do beden, odvezou do Německa a vystaví v nějakém muzeu. Pokud bych někdy chtěl vidět dědictví mého národa, budu muset cestovat do vaší země a za to privilegium zaplatit.“

Peter zavrtěl hlavou. „Takhle to není. O tyhle relikty je třeba se dobře postarat, aby se jimi mohl potěšit každý bez ohledu na to, kde byly nalezeny. Kromě toho má otec povolení řecké vlády.“

Andreas si pohrdavě odfrkl. „Povolení od nějakého zkorumpovaného představitele, chceš říct.“

Peter nasadil nucený úsměv. „Příteli, celá Evropa dluží vašim předkům nesmírně mnoho. Všichni jsme dědici velkolepé antiky. Tuto vazbu společně sdílíme.“

„Takové řeči tě nic nestojí. Dokonce je můžeš mínit vážně. Nic to ale nemění na faktu, že tu dolujete naši minulost a odvážíte ji pryč.“

„Zachováváme ji,“ protestoval Peter. „To je všechno.“

„A ona není zachovaná tady v té zemi?“

„Kdo by ji pak ale kdy uviděl? Musí se ukázat světu.“

„Možná, ale proč ne tady v Řecku?“

Odpověď se nabízela sama, Peter ale dokázal reagovat umírněně. „Chápu tvoji hrdost, pokud se má ale minulost zachovat, musí se o ni pečovat. Až se tu postaví muzea, všechny tyhle artefakty se vrátí.“

„Jasně. Přesně jako vlysy z Akropole, že?“

Peter zaskřípal zuby. „Nejsme jako Britové. Německo rozumí hodnotě civilizace.“

„Opravdu?“ Andreas nadzdvihl obočí. „No, uvidíme, ne?“

Peter nestačil odpovědět, protože v tu chvíli hlasitě křikl profesor Muller. „Heinrichu! Už jsi dokončil katalogizaci dnešních nálezů?“

Přešli kolem vozu jeho otce a pokračovali k nákladáku, již postaršímu fiat, který už začal rezavět a měl na sobě vrstvu zažrané špíny, kvůli které se jeho sluncem již tak dost vybledlá modrá barva zdála ještě zašlejší. Archeologická expedice ho zakoupila na začátku výzkumu, kdy byla univerzita mnohem štedřejší v poskytování finančních fondů. Vepředu byla tence polstrovaná lavice sloužící jako sedadlo pro řidiče a pasažéra, na korbě vrstva pytlů, která měla zmírňovat nárazy a chránit tak náklady dopravo-

vané do města Lefkada. Andreas pomohl Eleni na korbu, zatímco Peter šel jako obvykle dopředu před kapotu, aby nasadil roztáčecí kliku. Uchopil její rukojeť oběma rukama a podíval se přes mřížku chladiče. Heinrich pokynul a Peter zatočil klikou. Musel to zkusit třikrát, než se motor chrchlavě probudil k životu. Heinrich opatrně chvíli přidával plyn a pak křikl tak hlasitě, aby ho bylo slyšet přes burácení motoru: „Je to! Nastup.“

Peter uložil roztáčecí kliku na místo a pak chtěl přejít kolem místa řidiče dozadu.

„Nesedneš si sem, kde je větší stín? I zadek tu dostane míň zabrat.“

Peter zaváhal, protože chtěl jet se svými přáteli na korbě.

„Jen si sedni dovnitř,“ řekla Eleni. „Můžeme se bavit přes zadní okénko kabiny.“

„Ano,“ přidal se Andreas. „Běž tam.“

Peter tedy přijal nabídku, obešel nákladák zepředu, sedl si vedle Heinricha do malé, vibrující kabiny páchnoucí naftou a olejem a zavřel dveře. Heinrich ihned uvolnil ruční brzdu a zařadil jedničku. Vůz sebou trhl a skřípavě se rozjel po šterkovité cestě. Peter vystrčil hlavu z okénka, aby se naposledy podíval na údolíčko, v němž během posledních osmnácti měsíců strávil tolik času. Pak už cesta vedla borovicovým lesem a výhled na archeologické naleziště se zavřel. Slyšel, jak Andreas vzadu říká nějakou poznámku, která Eleni rozesmála. Pak už nerozuměl ani slovo, protože Heinrich zařadil vyšší rychlost a akceleroval do svahu. Nehybnou atmosféru údolí nahradil proud horkého vzduchu procházející otevřenými okny kabiny. Peter ucítil známou vůni borové pryskyřice a na chvíli ho přepadl smutek, že toto údolí nadlouho nespátí. Přinejmenším do té doby, než evropské mocnosti dosáhnou nějaké dohody, která umožní obnovení normálního života. Frustrovalo ho, že normální lidé jako on dokážou bez problémů vyjít s příslušníky jiných národů po dobrém, zatímco ti, kdo třímají otěže moci, shledávají něco takového obtížným.

„Co budeš dělat, až se vrátíš zpátky do Berlína?“ zeptal se Heinrich a přerušil tak tok jeho myšlenek.

Peter si posunul brýle výš na nos, aby se vrátily na správné místo, protože nákladák poskakoval po špatné cestě. Odkášlal si a hlasitě řekl: „Otec mi zařídil místo na gymnáziu, abych dokončil školu.“

„A potom?“

„Univerzita. Studium archeologie.“

Heinrich se zasmál. „Takže půjdeš ve staříkových šlápějích, že?“

Peter udiveně mrknul, když slyšel to nelichotivé vyjádření o svém otci. „Předpokládám, že ano.“

Heinrich pozorně sledoval špatnou cestu před nimi a snažil se všechny nejhorší rigoly a nerovnosti opatrně projíždět. „Líbí se ti ta představa?“

Peter se něj podíval. „Jak to myslíš?“

„Nemusíš studovat archeologii, když nechceš. Můžeš si vybrat jakýkoli studijní obor, nebo taky žádný. V Německu je spousta dalších věcí, které člověk může dělat. Teď je nová vláda a nová budoucnost.“

„Možná, ale já vím, co chci studovat,“ odpověděl Peter. Po krátké pauze pak pokračoval: „A co ty? Co budeš dělat v době, kdy budou vykopávky pozastavené?“

Heinrich pokrčil rameny. „Nevím. Musím dopsat práci. Nejsem si ale jistý, jestli se na ni nevykašlu.“

„Fakt?“

„Užil jsem si tady. Už mám ale dost toho potit se v žáru slunce a mít kolem sebe jenom skály, špinu a střepy nádob. Alespoň načas. Rád bych zase dýchal chladný čerstvý vzduch. Pojedu na čas do domu naší rodiny v horách. Až přijde zima, trochu si zalyžuju. Lyžuješ rád?“

„Nikdy jsem to nezkusil.“

„Hanba. Tu zkušenost nic nenahradí. Jednou to zkus.“

„Možná...“

Nákladní vůz jel nahoru po svahu vedoucím z údolí a jejich konverze ustala. Po čase se sklon zmírnil a cesta se napojila na silnici s lepším hliněným povrchem, která vedla po vrstevnici kopce. Na levé straně stromy ustoupily zakrslým křovinám rostoucím mezi skalami. Vpravo svah padal dolů k Jónskému moři s dalšími ostrovy. Daleko vepředu se rozkládaly hory pevninského Řecka, které se táhly po celém horizontu a měly ostré kontury, protože nebyla žádná mlha. Peter okřál jako vždy, když při jízdě zpátky do Lefkady dosáhl tohoto bodu, a předsevzal si náhle, že se na ostrov, přesně do těchto míst vrátí, ať už mu budoucnost chystá cokoli.

„Tohle mi bude scházet...“

„Opravdu?“ Heinrich pokrčil rameny. „Na můj vkus jsou zdejší poměry trochu moc primitivní. Vezmi si například tuhle cestu. Typické Řecko. Zřejmě se od Odysseových dob skoro nezměnila. Viděl jsi, co se dělá tam u nás doma. Krásné nové silnice, které protínají zemi od jednoho konce na druhý. To je pohled.“

Peter se usmál jeho zcela rozdílnému názoru na to, co je velkolepé. Pro

něj měly ale ostrovy zvedající se ze třpytivého Jónského moře v sobě nadčasovou krásu. Vřelý pocit zesilovala ještě blízkost jeho přátel sedících na korbě nákladáku, především Eleni. Otočil se a podíval se úzkým zadním okénkem kabiny. Viděl odřený dřevěný rám a Andreasovu hlavu s tmavými kučerami. Vedle byly delší prameny Eleniných tmavých vlasů, které vlály v proudu horkého vzduchu obtékajícím vozidlo.

„Všechno v pořádku tam vzadu?“

Andreas se otočil, změnil posez a přitom se přidržoval pevně hrany rámu. O chvíli později učinila totéž Eleni a vesele se zubila přes okénko. Chvilku se dívali jeden na druhého, pak se Andreas spontánně rozesmál.

„Co se děje?“ ptal se Peter.

„Nic.“ Andreas natáhl ruku a zacloumal mu ramenem. „Vůbec nic! Jen tak, že jsme tu spolu.“

KAPITOLA ŠESTÁ

Peter se umyl a převlékl, než se jeho otec vrátil z místa vykopávek. Nyní seděl na balkonu pronajaté vily, jednopodlažního domu u moře na okraji městečka Lefkada. Byly v něm čtyři místnosti, velký společenský sál, který expedice používala jako kancelář, a kuchyně, v níž Němcům vařila jedna místní žena. Nedaleko od vily stálo několik hospodářských stavení. V tom největším a nejbezpečnějším byly uskladněné nástroje a nálezy.

Uvnitř si prozpěvoval Heinrich, který se strojí na setkání s Andreasmým otcem. Karl Muller vystoupil po krátkém schodišti na balkon. Tam se zastavil, sundal si klobouk, otíral si obočí a současně obdivoval výhled, který měl před sebou. Vila stála ve stínu kopce, který místní lidé nazývali Vuno. Vrcholky hor na pevnině se koupaly v rudé záři zapadajícího slunce, žár už nebyl takový a v soumraku se ozývalo bzúčení hmyzu. Muller pohlédl na syna a pak se otočil a zadíval se přes moře. Mlčky a zamýšleně spolu sdíleli ten okamžik. Profesor si pak povzdech, přešel balkon a posadil se do proutěné židle vedle Petera. Syn nalil ze džbánku vodu do sklenice a podal mu ji.

„Díky.“ Doktor Muller se vděčně usmál, zvedl sklenku a vypil ji do dna. Už prázdnou ji postavil na malý stolek mezi nimi. „To jsem potřeboval.“

Usadil se pohodlně v židli a pak pokračoval: „Zastavil jsem se ve městě, než jsem se vrátil sem. Musel jsem poslat na univerzitu poslední hlášení. Čekal tam na mě telegram. Cestovní plán pro náš návrat je potvrzený. Vlakem z Rimini do Vídně, tam přestoupíme na další, který nás doveze do Mnichova. Odsud odplujeme trajektem pozítří.“

Peterovi se sevřely útroby. „Tak brzy?“

„Obávám se, že ano.“

„Tak to moc času nemáme.“

Karl si pomalu přešel dlaní přes čelist. „Vždycky je málo času, hochu. Pochopíš, až budeš starší. Teď si užívej toho, jak běží čas v mládí. Později

budou roky divoce utíkat jeden za druhým. Tak jako v mém případě pořád od té doby, co ses narodil.“

Podíval se na syna a láskyplně se pro sebe usmál.

Peter nevěnoval jeho slovy pozornost. Za dva dny opustí tento ostrov, na němž se začal cítit jako doma, tuto vilu a její nádherné výhledy, ostrovaný, a především svého přítele a přítelkyni. Už viděl sám sebe na palubě trajektu, jak osaměle zírá přes zpěněné vlny za jeho zády na mizející obrys Lefkady. Půjde to všechno příliš rychle a zbudou mu jenom vzpomínky. Už teď měl pocit náhlé hrozné ztráty.

„Vrátíme se?“

„Doufám, že ano.“

„Kdy?“

Jeho otec smutně zavrtěl hlavou. „Tohle není v mých rukou, Petře. Moudřejší hlavy rozhodnou. Jsem si jistý, že pan Hitler spolu se svými ministry najde nějaké mírové řešení této krize. Ukázal už dřív, že má schopnost takové věci zvládat.“

Peter neodpovídal. Měl jenom nepatrné ponětí o politice a diplomacii. Tyhle věci ho nijak nezajímaly. Ještě na něj neměly žádný vliv a musel zvažovat naléhavější záležitosti.

Jeho otec vylovil z kapsičky lněné vesty hodinky, nadzdvihl obočí a pak vyskočil na nohy. „Raději se připravím. Kataridis nás očekává v sedm.“

Protáhl si záda a odkráčel do vily. Syna nechal samotného s jeho stesky.

Básníkův dům stál na svahu příkrého kopce a byl z něj výhled na město a moře za ním. Během zimy tekla nedaleko potůček, z kterého se plnily cisterny pod domem. Tím vznikla zásoba vody na léto, když pramen vyschl. Doktor Muller projel branou a pak pokračoval dál po krátké cestě k domu. Reflektory vozu měl zapnuté, protože na nebi vyhasly už i poslední paprsky. Třebaže Spyridona Kataridise rodina vyloučila ze svého středu, kapesné, které mu milostivě vyplácela, bylo natolik vysoké, že na rozdíl od většiny ostrovanů mohl vést pohodlný život. Bydlel v čistém patrovém domě natřeném bíle a modře, který stál ve velké zahradě, kdysi pečlivě udržované. Nyní byla její větší část zpustlá a zarostlá. Seschlý starý sluha se s námahou pokoušel udržet přírodu v mezích, pokud ovšem neobsluhoval svého pána a Andrease. Jeho žena, stejně věkovitá, sloužila v Kataridisově domácnosti jako kuchařka a pokojská.

Kataridis slyšel zvuk příjíždějícího vozu a otevřel vstupní dveře. Jeho

černá silueta se ostře vyjímal v jasném světle vycházejícím zevnitř. Básník byl štíhlý muž tmavého vzhledu s pečlivě zastřiženým vousem. Když vystupovali, přišel je pozdravit k vozu s vřelým úsměvem.

„*Herr Doktor*, jako vždy rád vidím vás i vašeho syna.“ Krátce se odmlčel a pokynul k Heinrichovi. „Samozřejmě i vás, *Herr Steiner*. Andreas říká, že končíte s vykopávkami na ostrově.“

„Na chvíli ano,“ povzdechl si Muller. „Doufám, že se budu moci zakrátko vrátit.“

„Dobře, dobře. Prosím, pojdte dovnitř.“ Kataridis jim pokynul, aby šli první. Dveřmi se vstupovalo do haly s dlaždicemi, zařízené několika skříněmi, z nichž jedna obsahovala střelné zbraně, různé brokovnice a kulovnici. Dveře v zadní části haly vedly na velkou terasu, která jako by visela nad městem ležícím dole, jež nyní vypadalo jako síť světél v temnotě. Dolehl k nim hlas Elenina otce, policejního velitele na ostrově. Demetrius Thesskudis byl malý korpulentní muž s řídnoucími vlasy, napomádovanými a pečlivě sčesanými přes temeno. Stál zády ke kamenné balustrádě a před sebou měl stůl, u něhož seděli jeho žena, dcera a Andreas. Terasu osvětlovala jen jedna elektrická lampa, kolem které se už rojil hmyz. Policista je bavil vyprávěním o jednom hloupém kapsáři, který byl zatčen. Když se hostitel a zbývající hosté vynořili z domu, otočil se k nim.

„Hleďte, tady jsou naši němečtí přátelé!“ Neohrabaně přešel přes terasu, chňapl ruku doktora Mullera a divoce mu s ní potřásl. Pak udělal totéž Heinrichovi. Petera vesele plesknul po tváři.

„Doslechl jsem se, že nás během několika dnů opustíte.“

Peter si vyměnil pohled s otcem, když odpovídal. „Pozitíí.“

„To je příliš záhy. Budete nám scházet.“

Doktor Muller se zasmál, sáhl si do saka a vyndal malou obálku, kterou podal Eleni. „Chtěla jsi tohle.“

Dívka obálku otevřela a vyndala fotografii. Chvilku se na ni upřeně dívala, pak ji ukázala rodičům a zase ji vložila do obálky. „Děkuji, *Herr Doktor*. Budu ji hlídat jako poklad. Bude hezké, že mi bude připomínat mého přítele.“ Usmála se na Petera. „Tolik mě toho naučil.“

Kataridis jemně nasměroval své hosty ke stolu, který stál na terase. Všichni tři Němci se posadili proti těm, kteří u něj byli usazeni, zatímco Kataridis zaujal své místo v čele a Thesskudis se posadil na opačný konec. Když se usazovali, cikády v okolní zahradě začaly vyluzovat své charakteristické zvuky.